

پیشایندهای گزارشگری مالی متقلبانه و پیامدهای آن بر سرمایه فکری شرکتها

فرهاد صفی خانی^۱

احمد یعقوب نژاد^۲

آزیتا جهانشاد^۳

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۰۳/۲۳

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۲/۲۵

چکیده

پژوهش حاضر به بررسی پیشایندهای گزارشگری مالی متقلبانه و پیامدهای آن بر سرمایه فکری شرکتها می-پردازد. پیشایندهای گزارشگری مالی متقلبانه شامل وجود عدم تقارن اطلاعاتی، وجود بیش سرمایه گذاری و آسیب به حسن شهرت شرکت است. جامعه آماری با استفاده از روش غربالگری، متشکل از ۱۱۲ شرکت پذیرفته شده در بورس و فرابورس طی سالهای ۱۳۹۳ الی ۱۳۹۷ می باشد که به منظور تفکیک آن به دو گروه شرکت های دارای گزارشگری مالی متقلبانه و شرکت های فاقد گزارشگری مالی متقلبانه، از بندهای گزارش حسابرسی و همچنین پنج متغیر کمی استفاده شده است. نتایج حاصل از آزمون فرضیه های پژوهش نشان داد: (۱) در شرکت های دارای گزارشگری مالی متقلبانه در دوره مالی قبل و دوره مالی جاری، میزان عدم تقارن اطلاعاتی میان مدیران و ذینفعان، به طور معناداری بیشتر از شرکت های فاقد گزارشگری مالی متقلبانه است. (۲) در شرکت های دارای گزارشگری مالی متقلبانه در دوره مالی قبل و دوره مالی جاری، فراوانی شرکت های دارای بیش سرمایه گذاری، به طور معناداری بیشتر از شرکت های فاقد گزارشگری مالی متقلبانه است. (۳) بین شرکت های دارای گزارشگری مالی متقلبانه و شرکت های فاقد گزارشگری مالی متقلبانه در دوره مالی بعد، در زمینه آسیب به حسن شهرت شرکت، تفاوت معناداری وجود ندارد. (۴) در شرکت های دارای گزارشگری مالی متقلبانه در مقایسه با شرکت های فاقد گزارشگری مالی متقلبانه در دوره مالی بعد، کاهش معناداری در میزان سرمایه فکری و اجزای آن وجود دارد.

واژه های کلیدی: گزارشگری مالی متقلبانه، عدم تقارن اطلاعاتی، بیش سرمایه گذاری، حسن شهرت شرکت، سرمایه فکری شرکت.

۱- گروه حسابداری، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران safikhani.farhad@gmail.com

۲- گروه حسابداری، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران (نویسنده مسئول) Yaghoobacc@gmail.com

۳- گروه حسابداری، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران az_jahanshad@yahoo.com

۱- مقدمه

با وجود ابزار و روش‌های سودمند اجرایی و سازوکارهای مختلف حاکمیت شرکتی در شرکت‌ها، مثل به‌کارگیری فرآیندهای نوین در سیستم کنترل-های داخلی، وجود کمیته‌های تخصصی مختلف مدیریت مانند کمیته ریسک و کمیته حسابرسی، انجام مرتب حسابرسی مستقل میان دوره‌ای و سالانه صورت‌های مالی، اجرای حسابرسی داخلی و غیره و همچنین الزامات سختگیرانه موجود در این زمینه، همگی در جهت کاهش تقلب و سوءرفتار و در نتیجه به حداقل رساندن ریسک گزارشگری مالی متقلبانه، در دهه‌های اخیر، بازارهای مالی درگیر اعمال متقلبانه متعددی بوده‌اند و موضوعات مرتبط با شرکت‌هایی مانند انرون^۱، ورلدکام^۲، آجیپ^۳، پارمالات^۴، فولکس-واگن^۵، گلوبال کراسینگ^۶، آدلفیا^۷، تیکو^۸، توشیبا^۹، کامپیوتر ساینسز^{۱۰} و غیره، تنها تعداد اندکی از رسوایی‌های مالی هستند که موجب زیان عمده به ذینفعان اصلی مانند سرمایه‌گذاران و اعتباردهندگان و همچنین سلب اعتماد عمومی شده‌اند.

بسیاری از این رسوایی‌ها به پس‌انداز افراد، مزایای بازنشستگی، آموزش دانشگاهی و امنیت آینده آنها نیز زیان زده است. اما به‌جز این گروه‌ها، مدیران و سایر کارکنان، وکلا، حساب‌برسان و حسابداران نیز هر کدام به نحوی از این تقلب‌ها آسیب دیده‌اند (وکیلی‌فرد و همکاران، ۱۳۸۸). رسوایی‌های اخیر علاوه بر آسیبی که به سرمایه‌گذاران، تأمین‌کنندگان منابع مالی، حساب‌برسان و غیره وارد آورد، موجب تحمیل هزینه‌های گزافی بر دوش اقتصاد شد که می‌توان آنها را در رده-های اول هزینه‌های یک کشور جستجو نمود (فرقاندوست حقیقی و همکاران، ۱۳۹۳؛ به نقل از پرولز و لوجی^{۱۱}، ۲۰۱۱). از سوی دیگر، طبق گزارش سال ۲۰۱۶ انجمن بازرسان رسمی تقلب^{۱۲}، گزارشگری مالی متقلبانه از لحاظ فراوانی، کمتر از دیگر انواع تقلب و از لحاظ اثر مالی، بیشترین زیان را به شرکت‌ها تحمیل کرده است (سجادی و کاظمی، ۱۳۹۵). بعضی گزارشات، هزینه تقلب کسب و کارهای ایالات متحده آمریکا را بیش از ۴۰۰ بیلیون دلار در

سال برآورد کرده است (رهنمای رودپشتی، ۱۳۹۱؛ به نقل از ولز^{۱۳}، ۱۹۹۷). از این دیدگاه، تقلب صورت‌های مالی عبارتست از نقض عامدانه بیانیه مفهومی شماره یک هیأت استانداردهای حسابداری مالی که اظهار می‌دارد صورت‌های مالی باید مشتمل بر اطلاعاتی باشد که برای تصمیم‌گیرندگان فایده‌مند باشد. نادرست-نمایی‌ها فایده‌مند نیستند. نادرست‌نمایی عامدانه، تقلب محسوب می‌شود (قنبریان، ۱۳۹۲). اتخاذ هر گونه تصمیم بر اساس اطلاعاتی که دارای تناقض با واقعیت و جانبدارانه باشد، می‌تواند زیان‌های جبران-ناپذیری به‌بار آورد که آثار سوء این‌گونه زیان‌ها می‌تواند گریبانگیر سرمایه مالی و فکری تصمیم‌گیرندگانی باشد که بر اساس این اطلاعات اقدام به اخذ تصمیم کرده‌اند (عبدلی و نادعلی، ۱۳۹۴). به بیان دیگر، ارزش اطلاعات مالی برای اشخاص مرتبط با آن بدان معناست که شرکت‌ها باید اطلاعات مالی دقیق، مربوط و فاقد تقلب را ارائه نمایند (آنان^{۱۴}، ۲۰۲۱). اما گزارشگری مالی متقلبانه، تحریف عمدی صورت‌های مالی محسوب می‌شود که کاربران را گمراه می‌کند. این مسأله موجب ایجاد زیان‌های عمده به سازمان‌ها می‌شود، اعتبار حرفه حسابداری را مخدوش می‌کند و بر اعتماد عمومی به نشر صورت‌های مالی تأثیرگذار است (رحمانی و همکاران، ۱۳۹۶؛ به نقل از آوانگ و همکاران^{۱۵}، ۲۰۱۶). تقلب توسط مدیریت واحد تجاری، به دلیل گمراه کردن ذینفعان از طریق صورت-های مالی متقلبانه بر قیمت سهام نیز اثر معکوس دارد (رهروی دستجردی و همکاران، ۱۳۹۷؛ به نقل از ایوت و ویلینگهام^{۱۶}، ۱۹۸۰). علاوه بر این، تقلب در صورت‌های مالی، انحطاط اخلاقی کارکنان را سبب می‌شود و به کیفیت رابطه‌های تجاری لطمه می‌زند (رحمانی و همکاران، ۱۳۹۶؛ به نقل از مونگ-لینگ و همکاران^{۱۷}، ۲۰۰۸).

بدین ترتیب، تقلب در مفهوم رفتار و اقدام‌های غیراخلاقی و غیرقانونی، از دغدغه‌های جوامع است که تهدید جدی سلامت جامعه در سطوح خرد و کلان می‌باشد (رهنمای رودپشتی و همکاران، ۱۳۹۸). در ادبیات حسابداری نیز تقلب عمدتاً به تقلب در صورت-

۸۸٪ بقیه، آسیب به حسن شهرت شرکت است. همچنین، مطالعات گسترده علمی مانند پژوهش‌های سادکاران^{۲۱} (۲۰۰۶)، دسای و همکاران^{۲۲} (۲۰۰۶) و بیٹی و همکاران^{۲۳} (۲۰۱۳)، بیانگر پیامدهای شدید گزارشگری مالی متقلبانه بر سایر ذینفعان، از جمله مشتریان، مدیران و شرکت‌های هم‌نوع می‌باشند (چوی و گیپر^{۲۴}، ۲۰۱۹). به‌عنوان مثال، در ژوئن ۲۰۰۲ تنها از شرکت وردکام، تعداد ۱۷،۰۰۰ نفر از کارکنان، شغل خود را از دست دادند (نوگوجی^{۲۵}، ۲۰۰۲).

از سوی دیگر، محیط تجاری در دهه‌های اخیر به سبب توسعه اقتصاد دانش‌محور و توجه ویژه به سرمایه فکری و اجزای آن دچار تغییرات اساسی شده است. به بیان دیگر، بررسی روند تغییرات عمده در محیط نوین کسب و کار بیانگر این موضوع است که واحدهای اقتصادی، به‌ویژه واحدهای خدماتی، دانش‌محور، مبتنی بر محصولات با فن‌آوری بالا و رقابت شدید، جهت دستیابی به انواع مزیت‌های رقابتی و به تبع آن ثروت‌آفرینی، بیشتر توجه خود را به‌جای سرمایه‌گذاری بر روی دارایی‌های مالی و فیزیکی، به سرمایه‌گذاری وسیع بر روی دارایی‌های نامشهودی مانند دانش و شایستگی منابع انسانی، نوآوری، روابط با مشتریان، فرهنگ سازمانی، نظام‌ها و ساختارهای سازمانی و غیره، معطوف نموده‌اند. در این زمینه، بررسی اجمالی نگرش‌های نوین مدیریت در شرکت‌های پیشرو متعلق به کشورهای توسعه‌یافته جهان، توجه جدی آنها به سه جنبه اساسی رویکرد سیستمی، ایجاد قابلیت انعطاف در ساختارهای سازمانی و تأکید بر سرمایه فکری به‌عنوان عاملی استراتژیک را به وضوح نشان می‌دهد که در این میان، نقش بسیار موثر سرمایه فکری در حداکثر کردن ارزش و بازده مالی این شرکت‌ها، مهر تأییدی است بر این واقعیت که توجه جدی به سرمایه فکری و اجزای آن در دنیای رقابت امروز، عاملی تعیین‌کننده محسوب می‌شود. به بیان دیگر، در بازارهای رقابتی فعلی که هدف اصلی یک سازمان حداکثر کردن ثروت سهامداران از طریق کسب سهم بیشتر بازار به واسطه

های مالی اشاره دارد که می‌توان آن را با درجات بیشتر یا کمتر از طریق به کار بردن اصطلاحات مختلف مانند گزارش مالی نادرست، سوءرفتار مالی، تحریف مالی، تقلب حسابداری، بی‌نظمی حسابداری، تقلب شرکتی و تقلب مالی توصیف کرد (یو و ها^{۱۸}، ۲۰۲۱). در هر حال، تقلب بر سازمان‌ها به طرق مختلف تأثیر منفی دارد؛ از جمله این اثرات منفی: مالی، اعتباری (لطمه به شهرت)، روانی و اجتماعی هستند. این اثرات در بعضی از مواقع، سازمان‌ها را مجبور به توقف عملیات به دلیل خسارت مالی و شهرت کرده‌اند و اثرات منفی روانی و اجتماعی و همچنین اقتصادی را به‌خصوص به کارکنان وارد می‌کند. در این بین، قربانیان نیز از تقلب رنج می‌برند، آسیب روحی و روانی از آثار فیزیکی و زیان‌بار تقلب می‌باشد. قربانیان نه تنها زیان‌های مالی دیده‌اند، بلکه، امنیت، اعتماد به نفس و عزت خود را نیز، مورد تهاجم می‌بینند (عرب مازار و همکاران، ۱۳۹۳). با این حال، تقلب جرمی است که به‌ندرت مشاهده می‌شود و گزارشگری مالی متقلبانه نوعی از تقلب با اثرات منفی قابل‌توجه است. اثراتی مثل از دست دادن اعتماد سرمایه‌گذاران، آسیب شهرت، جریمه‌های بالقوه، اقدامات جنایی، کاهش قابلیت سودآوری آتی و همچنین زیان‌های ناشی از عدم اطمینان بازارها که همگی گویای ضرورت مبارزه با این مسأله هستند (پورحیدری و سمیعی‌نژاد، ۱۳۹۴؛ به نقل از ارنست و یانگ^{۱۹}، ۲۰۰۹). در این ارتباط، هر چند که به‌طور عمومی، سازمان‌ها تلاش‌های ضدفساد دامنه‌داری را با تدوین و پیگیری برنامه‌های رعایت مدیریت ریسک تقلب اجرا کرده‌اند؛ ولی گویا اهرم انگیزه‌های غیراخلاقی قوی‌تر بوده و همواره متقلبین حرکت روبه‌جلوتری داشته‌اند (وارثیان، ۱۳۹۲). به بیان دیگر، رسوایی‌های مالی بزرگ، به‌طور مرتب اتفاق می‌افتند و عواقب آنها معمولاً قابل‌توجه هستند. به‌عنوان مثال، کارپوف و همکاران^{۲۰} (2008) دریافتند که در صورت فاش شدن تقلب، شرکت‌ها حدود ۲۹٪ ارزش سهام خود را از دست می‌دهند که از این میزان کاهش، تنها ۱۲٪ مربوط به مجازات‌های قانونی پیش‌بینی شده و

ایجاد مزیت‌های رقابتی است؛ دستیابی به این هدف، تنها با به‌کارگیری و مدیریت صحیح عنصر دانش و سرمایه فکری در تمامی ابعاد سازمانی میسر می‌شود. بنابراین، سرمایه فکری به‌عنوان عاملی حیاتی قادر است باعث موفقیت یا عدم‌موفقیت سازمان گردد. از این رو، بسیاری از سازمان‌های موفق، بخش قابل‌توجهی از درآمد خود را به طرق مختلف، صرف مخارج مرتبط با مقوله سرمایه فکری خود می‌کنند و مدیران تمام واحدهای اقتصادی و نهادهای اجتماعی برای ارتقای سطح عملکرد سازمان به دنبال آن هستند که با صرف این مخارج، توان بالقوه سرمایه فکری سازمان را بالفعل سازند و از طریق توسعه آن موجب رشد بهره‌وری سازمانی شوند.

در نهایت، با نگاهی گذرا به مطالعات داخلی و خارجی متعددی که به موضوع تقلب و گزارشگری مالی متقلبانان از جنبه‌های مختلف پرداخته‌اند، می‌توان دریافت که برخی از آنها مانند پژوهش‌های کارپوف و همکاران (۲۰۰۸)، دایک و همکاران^{۲۶} (۲۰۱۳)، شرلیزایپوات^{۲۷} (۲۰۱۲)، آوانگ و همکاران (۲۰۱۶)، وکیلی‌فرد و همکاران (۱۳۸۸)، زارع بهنمیری و ملکیان کله‌بستی (۱۳۹۵)، سجادی و کاظمی (۱۳۹۵)، اکبری (۱۳۹۶) و غیره، به هزینه‌های مالی و غیرمالی گسترده تقلب و گزارشگری مالی متقلبانان اشاره نموده‌اند. برخی دیگر از مطالعات مانند پژوهش‌های اریکسون و همکاران^{۲۸} (۲۰۰۴)، سادکا (۲۰۰۶)، دسای و همکاران (۲۰۰۶)، مک‌نیکولز و استابن^{۲۹} (۲۰۰۸)، کدیا و فیلیپون^{۳۰} (۲۰۰۹)، بیتی و همکاران (۲۰۱۳)، لی^{۳۱} (۲۰۱۶) و غیره، اقدامات خاص انجام شده توسط شرکت‌ها به منظور گزارشگری مالی متقلبانان و پیامدهای گسترده ناشی از آن برای شرکت و ذینفعان را بررسی کرده‌اند. اما طبق بررسی‌های انجام شده، تا کنون تحقیق داخلی در مورد پیشایندهای گزارشگری مالی متقلبانان و پیامدهای آن بر سرمایه فکری شرکت‌ها که می‌تواند بسیار قابل‌توجه باشد، صورت نگرفته است. این پیامدها به‌طور قطع، نشأت گرفته از پیشایندهای خاصی هستند. بنابراین، قبل از پرداختن به آنها، ابتدا باید به بررسی

پیشایندهای آن پرداخته شود. گزارشگری مالی متقلبانان سه پیشایندهای مشخص دارد. این سه پیشایندهای شامل (۱) عدم‌تقارن اطلاعاتی بین مدیران و ذینفعان، (۲) بیش‌سرمایه‌گذاری در سرمایه‌های فیزیکی و فکری و (۳) آسیب به حسن شهرت شرکت، بیانگر این موضوع هستند که گزارشگری مالی متقلبانان می‌تواند با سرمایه فکری شرکت‌ها ارتباط داشته باشد. بدین ترتیب، سوال اصلی پژوهش حاضر این است که گزارشگری مالی متقلبانان دارای چه زمینه‌ها و پیشایندهایی است و سپس چه عواقب و پیامدهایی برای سرمایه فکری شرکت‌ها به همراه دارد؟ با طرح این سوال، ابتدا به ارائه چارچوب و ساختاری برای بررسی ارتباط بین این سه پیشایندهای آن‌ها بر سرمایه فکری شرکت‌ها پرداخته می‌شود. این ارتباطات در نمودار شماره ۱ ارائه گردیده‌اند.

• وجود عدم‌تقارن اطلاعاتی، تصمیمات نادرست ذینفعان و گمراهی آن‌ها

انتشار اطلاعاتی که صحت ندارد و واقعیات مالی و عملکردی بنگاه را بصورت خلاف واقع نمایان می‌نماید، ناشی از تمایل مدیریت به پنهان‌کاری و کتمان واقعیت بوده که هم می‌تواند در راستای انحراف تصمیمات استفاده‌کنندگان باشد و هم جهت دستیابی به مقاصدی که به نفع تمامی ذینفعان نیست (تاراسی و همکاران، ۱۳۹۸). به بیان دیگر، هنوز شرکت‌هایی وجود دارند که گزارش‌های مالی متناسب با کیفیت اطلاعات را ارائه نمی‌دهند و یکی از دلایل آن تقلب توسط مدیریت برای کسب منافع شخصی و گروهی است (ایراوان و همکاران^{۳۲}، ۲۰۱۹). بدین ترتیب هنگامی که عدم‌تقارن اطلاعاتی زیاد است، بروز پدیده گزارشگری مالی متقلبانان تسهیل می‌شود؛ زیرا مدیران می‌توانند در جهت افزایش منافع خود با هزینه سهامداران، فرصت‌طلبی بیشتری داشته باشند و در مقابل نیز، ذینفعان، منابع، انگیزه یا دسترسی به اطلاعات مربوط برای نظارت بر عملکرد و فعالیت مدیران را ندارند (وارفیلد و همکاران^{۳۳}، ۱۹۹۵). اگر ذینفعان بر اساس این عدم‌تقارن‌های اطلاعاتی

در این زمینه، کدیا و فیلیپون (۲۰۰۹) بیان نمودند که مدیران می‌توانند در طی دوره‌های گزارشگری مالی متقلبانه، اقدامات عملی مانند بیش-سرمایه‌گذاری در سرمایه‌های فیزیکی و انسانی انجام دهند و زمانی که این سرمایه‌گذاری‌های اضافی توجیه نداشته باشد، موجب از دست رفتن سرمایه فکری شرکت، به‌ویژه سرمایه خاص انسانی آن می‌شود. بدین ترتیب که در طی دوره تقلب، شرکت‌ها کارکنان موجود را اخراج نموده و با استخدام بیشتر کارکنان جدید، تعداد آنها را افزایش می‌دهند. به احتمال زیاد، علت این تغییر در ترکیب کارکنان، علاوه بر نشان دادن رشد تعداد افراد، پایین نگه‌داشتن هزینه دستمزد است. اما پس از پایان تقلب، رشد اشتغال در شرکت‌های متقلب، منفی خواهد بود. آنها رشد بیشتر کارکنان در طی دوره تقلب و همچنین قبل از دوره تقلب را به‌عنوان بیش‌سرمایه‌گذاری در نیروی کار تفسیر نمودند. این تفسیر با تغییر در ترکیب کارکنان در طول دوره تقلب، کامل نیست. عزیمت کارکنان موجود می‌تواند نوعی فرار مغزها تلقی شود که برای انجام همان کارها به کارکنان جدید بیشتری نیاز است. در هر حال، این بیش‌سرمایه‌گذاری از طریق دو سازوکار بر سرمایه انسانی و به تبع آن سرمایه فکری شرکت تأثیر می‌گذارد (چوی و گیپر، ۲۰۱۹). اولاً، هنگامی که کارکنان برای یک شرکت کار می‌کنند، آنها سرمایه خاص انسانی شرکت (و صنعت) را تشکیل می‌دهند (بکر^{۳۹}، ۱۹۹۳). این سرمایه خاص، در صورت عدم توجیه سرمایه‌گذاری بیش از حد و در هنگام جابجایی کارکنان، ارزش خود را از دست می‌دهد. بدین صورت که عدم تطابق کیفیت کارفرما - کارمند، هم موجب خسارت به کارکنان تعویضی و هم خسارت به شرکت می‌شود؛ زیرا کارکنان هنگام جابجایی، ارزش اطلاعاتی خود را در راستای تطابق کیفیت خاص خود با شرکت از دست می‌دهند (جووانوویچ^{۴۰}، ۱۹۷۹). ثانیاً، بیتی و همکاران (۲۰۱۳) بیان کردند که به دلیل سرمایه‌گذاری بیش از حد در شرکت متقلب یا در صنعت شرکت متقلب، به احتمال زیاد، کارکنانی با مهارت‌های مشابه، به صورت همزمان کار خود را از

تصمیم‌گیری نمایند، آنها در مورد احتمال آسیب از یک شوک منفی در آینده، گمراه می‌شوند (براون و ماتسا^{۴۱}، ۲۰۱۶). سرمایه‌گذاران، اعتباردهندگان، قانون‌گذاران، مشتریان، رقبا و غیره، قربانیان این موضوع هستند. زیرا زمانی که آنها بر پایه اطلاعات دستکاری شده توسط مدیران اقدام به اخذ تصمیم می‌نمایند، ممکن است تصمیمات نادرستی اتخاذ نمایند (احمدپور و همکاران، ۱۳۹۲؛ به نقل از لو^{۴۵}، ۲۰۰۷). در این زمینه، شراند و زچمن^{۴۶} (۲۰۱۲) بیان کردند که شرکت‌های متقلب می‌توانند با خوش‌بینی مغرضانه، سود را دستکاری کنند و در پی اقدامات آنها در راستای انجام این رفتار مغرضانه، ذینفعان ممکن است دچار شوک شوند. در تمام این شوک‌های شدید، پیامدها برای سرمایه فکری شرکت‌ها قابل توجه است (چوی و گیپر، ۲۰۱۹).

• بیش‌سرمایه‌گذاری و از دست رفتن منابع

یکی از عوامل موثر بر کفایت سرمایه‌گذاری، کیفیت اطلاعات حسابداری است (ستایش و همکاران، ۱۳۹۴؛ به نقل از ولک و همکاران^{۴۷}، ۲۰۰۴). کیفیت اطلاعات حسابداری می‌تواند حداقل به دو شیوه با کفایت سرمایه‌گذاری در ارتباط باشد. اول، اطلاعات حسابداری باکیفیت، با کاهش هزینه‌های گزینش نادرست، عدم تقارن اطلاعاتی میان شرکت و سرمایه‌گذاران را کاهش می‌دهد و دوم، مسائل نمایندگی را کاهش داده و می‌تواند کفایت سرمایه‌گذاری را از طریق افزایش توانایی سهامداران برای نظارت بر مدیران، بهبود بخشد و در نتیجه موجب انتخاب پروژه مناسب و کاهش هزینه‌های نمایندگی شود (ستایش و همکاران، ۱۳۹۴؛ به نقل از وردی^{۴۸}، ۲۰۰۶). این‌گونه به نظر می‌رسد که در شرکت‌های دارای گزارشگری مالی متقلبانه، به دلیل تهیه و ارائه اطلاعات حسابداری فاقد کیفیت لازم در قالب صورت‌های مالی متقلبانه، همراه با مواردی مانند وجود عدم تقارن اطلاعاتی، تضاد منافع و مسائل نمایندگی، کفایت سرمایه‌گذاری وجود ندارد.

حدودی به موضوع پژوهش نزدیک می‌باشد. آنها در پژوهشی با عنوان "گزارشگری مالی متقلبانه و پیامدهای آن بر کارکنان"، با هدف بررسی اثرات اشتغال، مانند دستمزدها و جابجایی کارکنان، قبل، طی و بعد از دوره‌های گزارشگری مالی متقلبانه و همچنین مطالعه اثرات ناهمگن گزارشگری مالی متقلبانه، از جمله اثر آن در بازارهای کوچک و بزرگ کار، شرکت‌های ورشکسته و غیرورشکسته، جنبش-های کارگری، سطح دستمزدها پیش از تقلب و دوره استخدام، با نمونه آماری متشکل از ۲۰۰ شرکت متقلب و ۲۰۰ شرکت غیرمتقلب در ایالات متحده آمریکا، دریافتند که در طی و بعد از دوره‌های تقلب، دستمزد کارکنان شرکت‌های متقلب حدود ۹ درصد کاهش و نرخ جدایی آنها حدود ۱۲ درصد افزایش یافته است. همچنین، رشد اشتغال در شرکت‌های متقلب در طی دوره‌های تقلب، مثبت و پس از آن منفی می‌باشد. علاوه بر این، محققان بیان کردند که اثرات منفی دستمزد، به‌ویژه در بازارهای کار کوچک، برای شرکت‌های ورشکسته، شرکت‌های متقلب و کارکنان با دستمزد کمتر، شدید است.

دست می‌دهند. بدین ترتیب، آنها در شرایط نامطلوب بازار کار، به دنبال شغل بعدی خود خواهند بود (چوی و گیپر، ۲۰۱۹).

• سوء رفتار مدیران و آسیب به حسن شهرت شرکت

حسن شهرت مفهومی است که کلیه افراد ذینفع شرکت از مزایای آن بهره‌مند می‌شوند و تأثیر آن بر همه اجزای سازمان، قابل مشاهده و بررسی است. در الگوواره حسن شهرت، هر یک از افراد ذینفع اعم از کارمندان، مدیران، مشتریان، تأمین کنندگان، سرمایه‌گذاران و هر کس که به نحوی از سازمان منتفع می‌شود، در جایگاه خود و متناسب با رابطه‌ای که با سازمان دارد، از مزایای حسن شهرت بهره‌مند می‌شود (نجم روشن و همکاران، ۱۳۹۰). با این وجود، زمانی که مدیران تصمیم به ارائه گزارش نادرست می‌گیرند، ممکن است انتظار رود که عواقب این موضوع تنها گریبانگیر آنها باشد؛ اما این سوء رفتار مدیران می‌تواند بر همه ذینفعان تأثیر داشته باشد. به بیان دیگر، آسیب به حسن شهرت شرکت ناشی از سوء رفتار تقلب‌های حسابداری می‌تواند علاوه بر درگیر کردن مدیران موجب پیامدهای قابل توجهی برای سرمایه فکری شرکت، به‌ویژه سرمایه انسانی و سرمایه رابطه‌ای (مشتری) آن شود. به عنوان مثال، به اعتقاد فاما^{۴۱} (۱۹۸۰) کارکنان نیز ممکن است از شهرت سابقه کار خود آسیب ببینند (چوی و گیپر، ۲۰۱۹). زیرا، شهرت بد یک شرکت متقلب می‌تواند از طریق ننگ بر کارکنان در بازار کار تأثیر منفی بگذارد (گرویزبرگ و همکاران^{۴۲}، ۲۰۱۷).

در زمینه پیشینه پژوهش نیز باید عنوان نمود که تاکنون پژوهش‌های بسیار زیاد داخلی و خارجی در زمینه‌های مختلف تقلب و گزارشگری مالی متقلبانه و همچنین سرمایه فکری شرکت‌ها انجام شده است؛ اما سابقه تحقیقاتی خاصی در مورد پیشایندهای گزارشگری مالی متقلبانه و پیامدهای آن بر سرمایه فکری شرکت‌ها یافت نگردید. در این زمینه، تنها پژوهش انجام شده توسط چوی و گیپر (۲۰۱۹) تا

نمودار شماره ۱- پیشایندهای گزارشگری مالی متقلبانه و پیامدهای آن بر سرمایه فکری شرکتها

۲- روش‌شناسی پژوهش

قلمرو مکانی این پژوهش، کلیه شرکت‌های پذیرفته شده در بورس و فرابورس را در برمی‌گیرد. قلمرو زمانی آن نیز یک دوره پنج ساله بین سال‌های ۱۳۹۳ الی ۱۳۹۷ را شامل می‌شود. همچنین، با توجه به نیاز به داده‌های سال قبل و بعد، از اطلاعات سال-های ۱۳۹۲ و ۱۳۹۸ نیز استفاده شده است. علاوه بر این، روش پژوهش از جنبه هدف، کاربردی، از نظر رویکرد، تجربی، از بعد ماهیت داده‌ها، کمی، از لحاظ روش شناخت، توصیفی، از دید نحوه استنباط در خصوص فرضیه‌های آن، مقایسه‌ای و از بعد زمانی، از نوع پژوهش‌های گذشته‌نگر محسوب می‌شود. همچنین، جامعه آماری آن از کلیه شرکت‌های پذیرفته شده در بورس و فرابورس طی دوره زمانی ۱۳۹۲ الی ۱۳۹۸ (دوره هفت ساله) تشکیل شده است. با بررسی‌های انجام شده مشخص گردید که در پایان سال ۱۳۹۸، نماد ۶۰۵ شرکت در ۴۷ صنعت مختلف، در بورس و فرابورس مورد معامله قرار می‌گیرند که از میان آنها، تعداد ۱۶۵ شرکت، در حد فاصل دوره زمانی مورد بررسی در این سازمان پذیرفته شده‌اند و بخشی از اطلاعات مورد نیاز ۵۲ شرکت نیز در دسترس نمی‌باشد. بدین ترتیب، جامعه آماری اولیه این پژوهش پس از حذف این شرکت‌ها، شامل ۳۸۸ شرکت می‌باشد. از سوی دیگر، هر چند قرار گرفتن یک شرکت در شرایط درماندگی مالی می‌تواند با گزارشگری مالی متقلبانه آن مرتبط باشد و مدیران ممکن است برای پنهان کردن درماندگی مالی از تقلب‌های حسابداری استفاده کنند، اما تفکیک این دو از هم بسیار مهم است؛ زیرا شرکت‌ها در شرایط درماندگی مالی به اقدامات درمانی زیادی روی می‌آورند که به طور حتم، کاهش سرمایه‌گذاری بر روی سرمایه فکری و حتی چشم‌پوشی کامل از آن در بسیاری از موارد به علت پرداختن به موضوعات مهمتر، جزو این اقدامات محسوب می‌شود. در این زمینه، جان و همکاران^{۴۳} (۱۹۹۲) نشان دادند که شرکت‌ها جهت بهبود اوضاع مالی، خیلی سریع حدود ۵٪ تا ۶٪ از کارکنان خود را اخراج می‌نمایند. بقایای و همکاران^{۴۴}

(۲۰۱۸) نیز نشان دادند که شرکت‌های سوئدی هنگام درماندگی مالی، کارکنان با استعداد را بدتر حفظ می‌کنند (چوی و گیپر، ۲۰۱۹). بدین ترتیب، با توجه به پیامدهای مشابهی که درماندگی مالی و گزارشگری مالی متقلبانه بر سرمایه فکری شرکت‌ها دارند؛ در این پژوهش جهت انتخاب نمایندگان مناسب از جامعه مورد نظر، از روش غربالگری استفاده شده است. بدین صورت که ابتدا با به‌کارگیری سیستم امتیازدهی و رتبه‌بندی سلامت مالی پیوتروسکی^{۴۵}، امتیاز F مربوط به ۳۸۸ شرکت حاضر در جامعه آماری برای تک تک سال‌های مرتبط با دوره هفت ساله محاسبه گردید و از این میان شرکت‌هایی که در پنج سال یا بیشتر از پنج سال موفق به اخذ امتیاز ۵ و یا بیشتر از ۵ شدند، به‌عنوان شرکت غیردرمانده و شرکت‌هایی که موفق به اخذ این امتیاز نشدند، به-عنوان شرکت درمانده معرفی شدند. نتیجه نهایی این آزمون بیانگر وجود ۲۷۶ شرکت درمانده بود که با حذف آنها، تعداد ۱۱۲ شرکت غیردرمانده در ۲۹ صنعت مختلف به‌عنوان جامعه آماری نهایی پژوهش انتخاب گردیدند. پس از تعیین این شرکت‌ها به‌عنوان جامعه آماری نهایی، به منظور تفکیک آنها به دو دسته شرکت‌های دارای گزارشگری مالی متقلبانه و شرکت‌های فاقد گزارشگری مالی متقلبانه، از دو دسته اطلاعات استفاده گردید:

استفاده از بندهای گزارش حسابرسی به عنوان نماینده تقلب در صورت‌های مالی: از آنجا که در ایران نهادی جهت معرفی شرکت‌های متقلب وجود ندارد و از سوی دیگر، در برخی از مطالعات قبلی مانند پژوهش‌های هالبونی^{۴۶} (۲۰۱۵)، چن و همکاران^{۴۷} (۲۰۱۳)، گاگانیز^{۴۸} (۲۰۰۹) و آتا و سیریک^{۴۹} (۲۰۰۹)، از بندهای گزارش حسابرسی به عنوان نماینده تقلب در صورت‌های مالی استفاده و وجود رابطه بین اظهارنظر حسابرس و تقلب تأیید شده است؛ در این پژوهش نیز به پیروی از زارع بهنمیری و ملکیان کله‌بستی (۱۳۹۵) از بندهای گزارش حسابرسی به‌عنوان نماینده تقلب در صورت‌های مالی استفاده گردیده است. بدین ترتیب که پس از مطالعه

تک تک سال‌ها، نتایج به‌دست آمده نشان داد که بین گروه شرکت‌های دارای گزارشگری مالی متقلبانه و گروه شرکت‌های فاقد گزارشگری مالی متقلبانه، تفاوت معناداری در میانگین‌های چهار متغیر، شامل اندازه شرکت، رشد کارکنان، بازده دارایی‌ها و اهرم مالی آنها وجود دارد؛ اما در مورد متغیر کیوتوبین آنها، تفاوت معناداری وجود ندارد.

متغیرهای پژوهش و نحوه اندازه‌گیری آنها نیز به شرح زیر است:

• امتیاز F

برای اندازه‌گیری سلامت مالی یک شرکت (به مفهوم توان سودآوری و تداوم فعالیت آن)، به پیروی از تریپاتی و پانی^{۵۱} (۲۰۱۸)، از روش امتیازدهی پیوتروسکی (۲۰۰۰)، یعنی همان امتیاز F استفاده شده است. این امتیاز از نه شاخص بنیادی، شامل چهار شاخص سودآوری، سه شاخص اهرمی و نقدینگی و دو شاخص کارآیی عملیاتی تشکیل می‌شود. شرایط مورد استفاده جهت برآورد ارقام شاخص F در جدول شماره ۱ ارائه شده است:

گزارش حسابرسی مربوط به ۱۱۲ شرکت حاضر در جامعه آماری نهایی برای تک تک سال‌های مرتبط با دوره ۱۳۹۳ الی ۱۳۹۷ و بررسی بندهای آنها، شرکت‌های دارای گزارشگری مالی متقلبانه و شرکت‌های فاقد گزارشگری مالی متقلبانه در هر سال تعیین گردیدند. نتیجه نهایی این بررسی بیانگر وجود ۲۸۰ سال - شرکت دارای گزارشگری مالی متقلبانه و ۲۸۰ سال - شرکت فاقد گزارشگری مالی متقلبانه بود.

استفاده از شاخص‌ها و نسبت‌های مالی برای شناسایی شرکت‌های دارای گزارشگری مالی متقلبانه: پس از تفکیک شرکت‌ها با استفاده از بندهای گزارش حسابرسی، به پیروی از چوی و گیپر (۲۰۱۹)، شاخص‌های اندازه شرکت و رشد کارکنان و نسبت‌های مالی بازده دارایی‌ها، اهرم مالی و کیوتوبین آنها نیز مورد مقایسه قرار گرفت. مطابق با پژوهش‌های فاربر^{۵۰} (۲۰۰۵) و شراند و زچمن (۲۰۱۲)، این متغیرها با شاخص گزارشگری مالی متقلبانه شرکت، رابطه مثبت و معناداری دارند. در هر حال، پس از گردآوری این پنج متغیر برای ۱۱۲ شرکت حاضر در جامعه آماری نهایی و انجام آزمون t گروه‌های مستقل برای مجموع دوره زمانی پنج ساله و همچنین برای

جدول شماره ۱- برآورد ارقام شاخص F

ROA	اگر بازده دارایی‌ها مثبت باشد؛ یک و در غیر این صورت، صفر.
CFO	اگر جریان‌های نقدی حاصل از فعالیت‌های عملیاتی مثبت باشد؛ یک و در غیر این صورت، صفر.
ΔROA	اگر بازده دارایی‌ها بر کل دارایی‌های سال جاری منتهای بازده دارایی‌ها بر کل دارایی‌های سال قبل، مثبت باشد؛ یک و در غیر این صورت، صفر.
ACCUAL	اگر سود قبل از ارقام غیرمترقبه منتهای جریان‌های نقدی حاصل از فعالیت‌های عملیاتی مثبت باشد؛ یک و در غیر این صورت، صفر.
$\Delta LEVERAGE$	اگر بدهی‌های بلندمدت بر کل دارایی‌های سال جاری منتهای بدهی‌های بلندمدت بر کل دارایی‌های سال قبل، منفی باشد؛ یک و در غیر این صورت، صفر.
$\Delta LIQUIDITY$	اگر نسبت جاری سال جاری منتهای نسبت جاری سال قبل، مثبت باشد؛ یک و در غیر این صورت، صفر.
$\Delta EQUITY$	اگر سهام عادی در دست سهامداران سال جاری منتهای سهام عادی در دست سهامداران سال قبل، منفی باشد؛ یک و در غیر این صورت، صفر.
$\Delta MARGIN$	اگر حاشیه سود ناخالص بر کل دارایی‌های سال جاری منتهای حاشیه سود ناخالص بر کل دارایی‌های سال قبل، مثبت باشد؛ یک و در غیر این صورت، صفر.
$\Delta TURNOVER$	اگر کل فروش بر کل دارایی‌های سال جاری منتهای کل فروش بر کل دارایی‌های سال قبل، مثبت باشد؛ یک و در غیر این صورت، صفر.

• **عدم تقارن اطلاعاتی**

برای سنجش میزان عدم تقارن اطلاعاتی به پیروی از پارسیان و همکاران (۱۳۹۷)، شاخص‌های افشای داوطلبانه اطلاعات در هشت بعد استخراج و از میان آنها ۶۰ شاخص که با محیط گزارشگری ایران مطابقت بیشتری داشتند، انتخاب گردیدند. سپس، برای محاسبه امتیاز افشای داوطلبانه اطلاعات هر شرکت، با بررسی صورت‌های مالی اساسی و یادداشت‌های توضیحی آن و به‌ویژه گزارش فعالیت هیأت مدیره به مجمع عمومی صاحبان سهام و گزارش تفسیری مدیریت، اگر شرکتی اقدام به افشای هر مورد از شاخص‌ها نموده بود؛ به ازای هر مورد افشا، عدد یک و عدم افشا، عدد صفر منظور گردید. در نهایت، مجموع امتیازات بر تعداد کل اقلام تقسیم شد تا امتیاز افشای داوطلبانه اطلاعات آن شرکت که عددی بین صفر و یک است، تعیین شود. بدیهی است که هر چه این امتیاز کمتر باشد بیانگر عدم تقارن اطلاعاتی بیشتری بین مدیران و ذینفعان است.

• **بیش‌سرمایه‌گذاری**

برای محاسبه بیش‌سرمایه‌گذاری از مدل وانگ و همکاران^{۵۲} (۲۰۱۶) استفاده شده است. با استفاده از این مدل، سطح معمول سرمایه‌گذاری، برآورد شده و از تفاوت بین سطح واقعی سرمایه‌گذاری و سطح برآورد شده آن، سرمایه‌گذاری بیش از حد و کمتر از حد شرکت‌ها به‌دست می‌آید. این مدل به شرح زیر است:

$$I_{i,t} = \beta_0 + \beta_1 \text{GROW}_{i,t-1} + \beta_2 \text{CASH}_{i,t-1} + \beta_3 \text{ROA}_{i,t-1} + \beta_4 \text{LEV}_{i,t-1} + \beta_5 \text{SIZE}_{i,t-1} + \varepsilon_{i,t}$$

که در آن:

$I_{i,t}$ = سطح سرمایه‌گذاری شرکت i در سال t (نسبت وجوه نقد پرداختی برای تحصیل یا ساخت دارایی‌های ثابت، دارایی‌های نامشهود یا سایر دارایی‌های بلندمدت تقسیم بر جمع دارایی‌های ابتدای دوره).

$\text{GROW}_{i,t-1}$ = فرصت‌های سرمایه‌گذاری شرکت i در سال $t-1$ (نسبت ارزش بازار دارایی‌ها در پایان دوره تقسیم بر ارزش دفتری دارایی‌ها در پایان دوره).

هر یک از متغیرهای موجود در شاخص پیوتروسکی، عدد صفر و یک را نتیجه می‌دهند. این شاخص از جمع اعداد حاصل شده این نه متغیر به‌دست می‌آید و ارزش عددی شاخص F بین صفر تا نه است (محمدزاده، ۱۳۹۷). در نهایت بر اساس امتیاز حاصله، شرکت‌ها به شرح زیر تفکیک می‌شوند:

- ۱) اگر نمره امتیاز F بیشتر از ۵ باشد؛ شرکت از لحاظ سلامت مالی در وضعیت قوی قرار دارد.
- ۲) اگر نمره امتیاز F برابر با ۵ باشد؛ شرکت از لحاظ سلامت مالی در وضعیت خنثی قرار دارد.
- ۳) اگر نمره امتیاز F کمتر از ۵ باشد؛ شرکت از لحاظ سلامت مالی در وضعیت ضعیف قرار دارد.

• **اندازه شرکت**

اندازه شرکت به پیروی از چوی و گیپر (۲۰۱۹) برابر است با لگاریتم طبیعی جمع دارایی‌ها.

• **رشد کارکنان**

رشد کارکنان به پیروی از چوی و گیپر (۲۰۱۹) برابر است با لگاریتم طبیعی تعداد کارکنان در سال جاری منهای لگاریتم طبیعی تعداد کارکنان در سال قبل.

• **بازده دارایی‌ها**

بازده دارایی‌ها به پیروی از چوی و گیپر (۲۰۱۹) برابر است با سود عملیاتی تقسیم بر جمع دارایی‌ها.

• **اهرم مالی**

اهرم مالی به پیروی از چوی و گیپر (۲۰۱۹) برابر است با نسبت جمع بدهی‌ها به ارزش بازار دارایی‌ها. در این رابطه، ارزش بازار دارایی‌ها از طریق ضرب تعداد سهام در قیمت بازار هر سهم به اضافه جمع ارزش دفتری بدهی‌ها محاسبه می‌شود.

• **کیوتوبین**

کیوتوبین به پیروی از چوی و گیپر (۲۰۱۹) برابر است با ارزش بازار دارایی‌ها تقسیم بر ارزش دفتری دارایی‌ها. در این رابطه نیز، ارزش بازار دارایی‌ها از طریق ضرب تعداد سهام در قیمت بازار هر سهم به اضافه جمع ارزش دفتری بدهی‌ها محاسبه می‌شود.

۲) کارآیی سرمایه انسانی که بیانگر این است که یک واحد پولی سرمایه‌گذاری شده در سرمایه انسانی چقدر ارزش ایجاد کرده است.

۳) کارآیی سرمایه ساختاری که بیانگر این است که یک واحد پولی سرمایه‌گذاری شده در سرمایه ساختاری چقدر ارزش ایجاد کرده است.

۴) ضریب ارزش افزوده سرمایه فکری یعنی مجموع سه شاخص فوق که بیانگر این است که یک واحد پولی سرمایه‌گذاری شده در هر منبع چقدر ارزش ایجاد کرده است.

اولین گام برای محاسبه متغیرهای فوق، محاسبه

ارزش افزوده می‌باشد:

$$VA = OUT - IN$$

که در آن:

$$VA = \text{ارزش افزوده شرکت.}$$

OUT = کل درآمد حاصل از فروش کالاها و خدمات.

IN = کل هزینه مواد، اجزا و خدمات خریداری شده.

ارزش افزوده را می‌توان با استفاده از اطلاعات موجود در گزارش‌های سالانه به صورت زیر محاسبه کرد:

$$VA = OP + EC + D + A$$

که در آن:

OP = سود عملیاتی.

EC = هزینه کارکنان.

D = استهلاک دارایی‌های ثابت مشهود.

A = انقضا (استهلاک دارایی‌های نامشهود).

در گام بعدی، کارآیی سرمایه به‌کار گرفته شده محاسبه می‌گردد:

$$CEE = VA / CE$$

این نسبت که از تقسیم ارزش افزوده بر سرمایه به‌کار گرفته شده (ارزش دفتری کل دارایی‌ها منهای دارایی‌های نامشهود) حاصل می‌شود؛ ارزش افزوده ایجاد شده توسط سرمایه به‌کار گرفته شده را نشان می‌دهد.

سپس، کارآیی سرمایه انسانی محاسبه می‌شود:

$$HCE = VA / HU$$

$CASH_{i,t-1}$ = وجه نقد نگهداری شده شرکت i در سال $t-1$ (نسبت مجموع وجوه نقد و سرمایه‌گذاری‌های کوتاه‌مدت تقسیم بر جمع دارایی‌ها).

$ROA_{i,t-1}$ = بازده دارایی‌های شرکت i در سال $t-1$ (نسبت سود یا زیان خالص تقسیم بر جمع دارایی‌ها).

$LEV_{i,t-1}$ = اهرم مالی شرکت i در سال $t-1$ (نسبت جمع بدهی‌ها به جمع دارایی‌ها).

$SIZE_{i,t-1}$ = اندازه شرکت i در سال $t-1$ (لگاریتم جمع دارایی‌ها).

$\varepsilon_{i,t}$ = باقیمانده مدل (باقیمانده مثبت بیانگر سرمایه‌گذاری بیش از حد و منفی بیانگر سرمایه‌گذاری کمتر از حد).

• حسن شهرت شرکت

برای اندازه‌گیری آسیب به حسن شهرت شرکت به پیروی از فلدمن و همکاران^{۵۳} (2014) از تغییرات در شش متغیر مرتبط با مشتریان، کارکنان و سرمایه‌گذاران و اعتباردهندگان شامل (۱) کاهش فروش و (۲) کاهش سهم بازار (به دلیل تغییر تصویر شرکت نزد مشتریان)، (۳) کاهش فعالیت‌های عملیاتی و (۴) کاهش تعداد کارکنان (به دلیل ضربه به روحیه و بهره‌وری کارکنان و تغییر تصویر شرکت نزد آنها)، (۵) کاهش ارزش بازار شرکت و (۶) تأمین مالی گران‌تر (به دلیل تغییر تصویر شرکت نزد سرمایه‌گذاران و اعتباردهندگان) استفاده شده است.

• سرمایه فکری

برای اندازه‌گیری سرمایه فکری شرکت از روش ضریب ارزش افزوده سرمایه فکری پالیک^{۵۴} (۱۹۹۸) استفاده شده است. این روش بر اساس این اصل استوار است که ایجاد ارزش در شرکت برخاسته از دو عامل سرمایه به‌کار گرفته شده و سرمایه فکری می‌باشد. در این روش چهار عامل وجود دارد که عبارتند از:

۱) کارآیی سرمایه به‌کار گرفته شده که بیانگر این است که یک واحد پولی سرمایه‌گذاری شده در سرمایه به‌کار گرفته شده چقدر ارزش ایجاد کرده است.

گزارشگری مالی متقلبانه و شرکت‌های فاقد گزارشگری مالی متقلبانه، تفاوت معناداری وجود دارد.

۴) بین میزان تغییر در سرمایه فکری و اجزای آن، در دوره مالی بعد، در شرکت‌های دارای گزارشگری مالی متقلبانه و شرکت‌های فاقد گزارشگری مالی متقلبانه، تفاوت معناداری وجود دارد.

۴- یافته‌های پژوهش

• فرضیه اول

برای آزمون این فرضیه از آزمون t گروه‌های مستقل استفاده شده است. بدین ترتیب که پس از تعیین امتیاز افشای داوطلبانه اطلاعات هر شرکت، اقدام به مقایسه میانگین این امتیازات گردیده است. جدول شماره ۲ بیانگر نتایج کلی این آزمون در مجموع دو مقطع زمانی پنج ساله، یعنی در دوره مالی قبل و دوره مالی جاری و به عنوان معیار اصلی مقایسه می‌باشد.

بررسی تفاوت میانگین‌ها نشان می‌دهد که در گروه شرکت‌های دارای گزارشگری مالی متقلبانه در مقایسه با گروه شرکت‌های فاقد گزارشگری مالی متقلبانه، میانگین امتیاز افشا در دوره مالی قبل و دوره مالی جاری، به ترتیب به میزان ۹/۸۶۹ و ۹/۷۳۲ درصد کمتر بوده‌اند و این تفاوت‌ها از لحاظ آماری معنادار می‌باشند. این موضوع بیانگر میزان عدم تقارن اطلاعاتی بیشتر میان مدیران و ذینفعان در هر دو مقطع زمانی در شرکت‌های دارای گزارشگری مالی متقلبانه در مقایسه با شرکت‌های فاقد گزارشگری مالی متقلبانه می‌باشد.

این نسبت که از تقسیم ارزش افزوده بر جمع سرمایه‌گذاری‌های انجام شده برای کارکنان (هزینه حقوق و دستمزد) حاصل می‌شود؛ نشان‌دهنده این است که به ازای هر ریال خرج شده برای کارکنان، چه مقدار ارزش افزوده ایجاد شده است. در گام بعدی، کارآیی سرمایه ساختاری محاسبه می‌گردد:

$$SCE = SC / VA$$

این نسبت که از تقسیم سرمایه ساختاری (ارزش افزوده منهای هزینه حقوق و دستمزد) بر ارزش افزوده حاصل می‌شود؛ ارزش افزوده ایجاد شده توسط سرمایه ساختاری را نشان می‌دهد.

در گام آخر، ضریب ارزش افزوده سرمایه فکری از حاصل جمع سه شاخص فوق به دست می‌آید:

$$VAIC = CEE + HCE + SCE$$

۳- فرضیه‌های پژوهش

۱) بین میزان عدم تقارن اطلاعاتی میان مدیران و ذینفعان، در دوره مالی قبل و در دوره مالی جاری، در شرکت‌های دارای گزارشگری مالی متقلبانه و شرکت‌های فاقد گزارشگری مالی متقلبانه، تفاوت معناداری وجود دارد.

۲) بین وجود بیش‌سرمایه‌گذاری، در دوره مالی قبل و در دوره مالی جاری، در شرکت‌های دارای گزارشگری مالی متقلبانه و شرکت‌های فاقد گزارشگری مالی متقلبانه، تفاوت معناداری وجود دارد.

۳) بین ایجاد آسیب به حسن شهرت شرکت، در دوره مالی بعد، در شرکت‌های دارای

جدول شماره ۲- مقایسه میانگین امتیاز افشا (نمره کل - دوره مالی قبل و دوره مالی جاری)

متغیر	گروه شرکت‌های دارای گزارشگری مالی متقلبانه		گروه شرکت‌های فاقد گزارشگری مالی متقلبانه		آزمون t مستقل
	تعداد شرکت	میانگین	تعداد شرکت	میانگین	سطح معناداری
امتیاز افشا- دوره مالی قبل	۲۸۰	۳۹/۴۱۶	۲۸۰	۴۹/۲۸۵	۰/۰۰۱ <
امتیاز افشا- دوره مالی جاری	۲۸۰	۳۹/۷۸۵	۲۸۰	۴۹/۵۱۷	۰/۰۰۱ <

مقطع زمانی پنج ساله، به شکل معناداری کمتر بوده-
 اند. بر این اساس می‌توان نتیجه گرفت که در شرکت-
 های دارای گزارشگری مالی متقلبانه در مقایسه با
 شرکت‌های فاقد گزارشگری مالی متقلبانه، میزان
 عدم تقارن اطلاعاتی بیشتری میان مدیران و ذینفعان
 وجود دارد. بدین ترتیب می‌توان بیان کرد که فرضیه
 اول را نمی‌توان رد کرد.

علاوه بر این، جدول شماره ۳، نتایج این آزمون را به
 تفکیک سال‌های مرتبط با دوره مورد بررسی نشان
 می‌دهد.

نتایج جدول ۳ نشان می‌دهد که در گروه
 شرکت‌های دارای گزارشگری مالی متقلبانه در مقایسه
 با گروه شرکت‌های فاقد گزارشگری مالی متقلبانه،
 میانگین‌های امتیاز افشا در تمام سال‌های مرتبط با دو

جدول شماره ۳- مقایسه میانگین امتیاز افشا (نمره سالانه - دوره مالی قبل و دوره مالی جاری)

سال	متغیر	گروه شرکت‌های دارای گزارشگری مالی متقلبانه		گروه شرکت‌های فاقد گزارشگری مالی متقلبانه		آزمون t مستقل	
		تعداد شرکت	میانگین	تعداد شرکت	میانگین	اختلاف میانگین	سطح معناداری
۱۳۹۲	امتیاز افشا	۵۵	۳۹/۶۹۶	۵۷	۴۷/۸۳۶	-۸/۱۴۰	< ۰/۰۰۱
۱۳۹۳	امتیاز افشا	۵۸	۳۹/۹۷۱	۵۴	۴۸/۸۲۶	-۸/۸۵۵	< ۰/۰۰۱
۱۳۹۴	امتیاز افشا	۶۰	۳۹/۸۰۵	۵۲	۴۹/۰۷۰	-۹/۲۶۵	< ۰/۰۰۱
۱۳۹۵	امتیاز افشا	۵۳	۳۸/۱۷۵	۵۹	۴۹/۹۴۳	-۱۱/۷۶۸	< ۰/۰۰۱
۱۳۹۶	امتیاز افشا	۵۴	۳۹/۳۲۱	۵۸	۵۰/۶۶۰	-۱۱/۳۳۹	< ۰/۰۰۱
۱۳۹۳	امتیاز افشا	۵۵	۴۰/۲۱۲	۵۷	۴۸/۱۲۸	-۷/۹۱۶	< ۰/۰۰۱
۱۳۹۴	امتیاز افشا	۵۸	۳۹/۷۱۲	۵۴	۴۸/۸۲۷	-۹/۱۱۵	< ۰/۰۰۱
۱۳۹۵	امتیاز افشا	۶۰	۴۰/۳۳۳	۵۲	۴۹/۰۳۸	-۸/۷۰۵	< ۰/۰۰۱
۱۳۹۶	امتیاز افشا	۵۳	۳۹/۱۵۱	۵۹	۵۰/۶۲۱	-۱۱/۴۷۰	< ۰/۰۰۱
۱۳۹۷	امتیاز افشا	۵۴	۳۹/۴۴۴	۵۸	۵۰/۸۳۲	-۱۱/۳۸۸	< ۰/۰۰۱

• فرضیه دوم

دارای بیش سرمایه‌گذاری گردیده است. جدول شماره
 ۴ بیانگر نتایج کلی این آزمون در مجموع دو مقطع
 زمانی پنج ساله، یعنی در دوره مالی قبل و دوره مالی
 جاری و به عنوان معیار اصلی مقایسه می‌باشد:

برای آزمون این فرضیه از آزمون کای اسکوئر و مقدار
 دقیق فیشر استفاده شده است. بدین ترتیب که پس از
 تعیین وجود یا عدم وجود بیش سرمایه‌گذاری از طریق
 مدل رگرسیونی، اقدام به مقایسه فراوانی شرکت‌های

جدول شماره ۴- مقایسه فراوانی شرکت‌های دارای بیش سرمایه‌گذاری (نمره کل - دوره مالی قبل و دوره مالی جاری)

دوره	گروه شرکت‌های دارای گزارشگری مالی متقلبانه			گروه شرکت‌های فاقد گزارشگری مالی متقلبانه			آزمون دقیق فیشر	
	تعداد شرکت / درصد	دارای بیش سرمایه-گذاری	فاقد بیش سرمایه-گذاری	تعداد شرکت / درصد	دارای بیش سرمایه-گذاری	فاقد بیش سرمایه-گذاری	اختلاف دارای بیش سرمایه-گذاری	سطح معناداری
دوره مالی قبل	تعداد	۲۸۰	۱۳۷	۲۸۰	۶۸	۲۱۲	۲۴/۶	< ۰/۰۰۱
	درصد	۱۰۰	۴۸/۹	۱۰۰	۲۴/۳	۷۵/۷		
دوره مالی جاری	تعداد	۲۸۰	۱۲۸	۲۸۰	۶۹	۲۱۱	۲۱/۱	< ۰/۰۰۱
	درصد	۱۰۰	۴۵/۷	۱۰۰	۲۴/۶	۷۵/۴		

نتایج جدول ۵ نشان می‌دهد که در گروه شرکت‌های دارای گزارشگری مالی متقلبانه در مقایسه با گروه شرکت‌های فاقد گزارشگری مالی متقلبانه، فراوانی شرکت‌های دارای بیش‌سرمایه‌گذاری در تمام سال‌های مرتبط با دو مقطع زمانی پنج ساله (به غیر از یک سال)، به شکل معناداری بیشتر بوده‌اند. بر این اساس می‌توان نتیجه گرفت که در شرکت‌های دارای گزارشگری مالی متقلبانه در مقایسه با شرکت‌های فاقد گزارشگری مالی متقلبانه، تعداد شرکت‌هایی که دارای بیش‌سرمایه‌گذاری هستند، بیشتر می‌باشد. بدین ترتیب می‌توان بیان کرد که فرضیه دوم را نمی‌توان رد کرد.

بررسی نتایج آزمون دقیق فیشر نشان می‌دهد که در گروه شرکت‌های دارای گزارشگری مالی متقلبانه در مقایسه با گروه شرکت‌های فاقد گزارشگری مالی متقلبانه، فراوانی شرکت‌های دارای بیش‌سرمایه‌گذاری در دوره مالی قبل و دوره مالی جاری، به ترتیب به میزان ۲۴/۶ و ۲۱/۱ درصد بیشتر بوده‌اند و این تفاوت‌ها از لحاظ آماری معنادار می‌باشند. این موضوع بیانگر وجود شرکت‌های دارای بیش‌سرمایه‌گذاری بیشتر در هر دو مقطع زمانی در شرکت‌های دارای گزارشگری مالی متقلبانه در مقایسه با شرکت‌های فاقد گزارشگری مالی متقلبانه می‌باشد. علاوه بر این، جدول شماره ۵ نتایج این آزمون را به تفکیک سال‌های مرتبط با دوره مورد بررسی نشان می‌دهد:

جدول شماره ۵ - مقایسه فراوانی شرکت‌های دارای بیش‌سرمایه‌گذاری (نمره سالانه - دوره مالی قبل و دوره مالی جاری)

دوره	گروه شرکت‌های دارای گزارشگری مالی متقلبانه			گروه شرکت‌های فاقد گزارشگری مالی متقلبانه			آزمون دقیق فیشر	
	تعداد شرکت / درصد	دارای بیش‌سرمایه - گذاری	فاقد بیش‌سرمایه - گذاری	تعداد شرکت / درصد	دارای بیش‌سرمایه - گذاری	فاقد بیش‌سرمایه - گذاری	اختلاف دارای بیش‌سرمایه - گذاری	سطح معناداری
دوره مالی قبل	تعداد	۵۵	۲۶	۵۷	۱۶	۴۱	۱۹/۲	۰/۰۲۸
	درصد	۱۰۰	۴۷/۳	۱۰۰	۲۸/۱	۷۱/۹		
	تعداد	۵۸	۳۲	۵۴	۱۲	۴۲	۳۳	< ۰/۰۰۱
	درصد	۱۰۰	۵۵/۲	۱۰۰	۲۲/۲	۷۷/۸		
	تعداد	۶۰	۲۶	۵۲	۱۱	۴۱	۲۲/۱	۰/۰۱۱
	درصد	۱۰۰	۴۳/۳	۱۰۰	۲۱/۲	۷۸/۸		
دوره مالی جاری	تعداد	۵۳	۲۳	۵۹	۱۳	۴۶	۲۱/۴	۰/۰۱۳
	درصد	۱۰۰	۴۳/۴	۱۰۰	۲۲	۷۸		
	تعداد	۵۴	۳۰	۵۸	۱۶	۴۲	۲۸	۰/۰۰۲
	درصد	۱۰۰	۵۵/۶	۱۰۰	۲۷/۶	۷۲/۴		
	تعداد	۵۵	۲۷	۵۷	۱۰	۴۷	۳۱/۹	< ۰/۰۰۱
	درصد	۱۰۰	۴۹/۱	۱۰۰	۱۷/۵	۸۲/۵		
دوره مالی جاری	تعداد	۵۸	۲۳	۵۴	۱۱	۴۳	۱۹/۳	۰/۰۲۲
	درصد	۱۰۰	۳۹/۷	۱۰۰	۲۰/۴	۷۹/۶		
	تعداد	۶۰	۲۳	۵۲	۱۳	۳۹	۱۳/۳	۰/۰۹۶
	درصد	۱۰۰	۳۸/۳	۱۰۰	۲۵	۷۵		
	تعداد	۵۳	۲۶	۵۹	۱۷	۴۲	۲۰/۳	۰/۰۲۲
	درصد	۱۰۰	۴۹/۱	۱۰۰	۲۸/۸	۷۱/۲		
دوره مالی جاری	تعداد	۵۴	۲۹	۵۸	۱۸	۴۰	۲۲/۷	۰/۰۱۲
	درصد	۱۰۰	۵۳/۷	۱۰۰	۳۱	۶۹		

• فرضیه سوم

برای آزمون این فرضیه از آزمون t گروه‌های مستقل استفاده شده است. بدین ترتیب که پس از تعیین امتیاز متغیرهای مرتبط با آسیب به حسن شهرت هر شرکت، اقدام به مقایسه میانگین‌های آنها گردیده است. جدول شماره ۶ بیانگر نتایج کلی این آزمون در مجموع دوره زمانی پنج ساله، یعنی در دوره مالی بعد و به عنوان معیار اصلی مقایسه می‌باشد:

بررسی تفاوت میانگین‌ها نشان می‌دهد که بین میانگین‌های مرتبط با متغیرهای آسیب به حسن

شهرت شرکت در بین گروه شرکت‌های دارای گزارشگری مالی متقلبانه و گروه شرکت‌های فاقد گزارشگری مالی متقلبانه در دوره مالی بعد، از لحاظ آماری تفاوت معناداری وجود ندارد. این موضوع بیانگر عدم وجود تفاوت معنادار در ایجاد آسیب به حسن شهرت شرکت در شرکت‌های دارای گزارشگری مالی متقلبانه و شرکت‌های فاقد گزارشگری مالی می‌باشد. علاوه بر این، جدول شماره ۷، نتایج این آزمون را به تفکیک سال‌های مرتبط با دوره مورد بررسی نشان می‌دهد:

جدول شماره ۶- مقایسه میانگین متغیرهای آسیب به حسن شهرت شرکت (نمره کل - دوره مالی بعد)

متغیر	گروه شرکت‌های دارای گزارشگری مالی متقلبانه		گروه شرکت‌های فاقد گزارشگری مالی متقلبانه		آزمون t مستقل	
	تعداد شرکت	میانگین	تعداد شرکت	میانگین	اختلاف میانگین	سطح معناداری
فروش	۲۸۰	۲۰/۱۲۴	۲۸۰	۲۸/۱۶۷	-۸/۰۴۳	۰/۷۷۱
سهم بازار	۲۸۰	-۰/۰۰۶	۲۸۰	۰/۰۷۰	۰/۰۷۶	۰/۷۶۱
فعالیت‌های عملیاتی	۲۸۰	۱۱/۵۴۳	۲۸۰	۰/۴۵۸	۱۱/۰۸۵	۰/۲۰۱
تعداد کارکنان	۲۸۰	-۰/۰۰۴	۲۸۰	۰/۰۰۴	۰/۰۰۸	۰/۳۲۶
ارزش بازار	۲۸۰	۹۱/۸۴۶	۲۸۰	۱۴۴/۵۲۸	-۵۲/۶۸۲	۰/۰۶۷
هزینه سرمایه	۲۸۰	۳/۵۵۲	۲۸۰	۳/۲۵۷	۰/۲۹۵	۰/۵۴۰

جدول شماره ۷- مقایسه میانگین متغیرهای آسیب به حسن شهرت شرکت (نمره سالانه - دوره مالی بعد)

سال	متغیر	گروه شرکت‌های دارای گزارشگری مالی متقلبانه		گروه شرکت‌های فاقد گزارشگری مالی متقلبانه		آزمون t مستقل	
		تعداد شرکت	میانگین	تعداد شرکت	میانگین	اختلاف میانگین	سطح معناداری
۱۳۹۴	فروش	۵۵	-۱۸/۳۶۳	۵۷	-۱۶/۹۹۷	-۱/۳۶۶	۰/۷۹۵
۱۳۹۵	فروش	۵۸	۴۶/۱۵۶	۵۴	۸/۸۱۰	۳۷/۳۴۶	۰/۴۰۲
۱۳۹۶	فروش	۶۰	۱۷/۲۸۰	۵۲	۱/۵۵۵	۱۵/۷۲۵	۰/۱۰۰
۱۳۹۷	فروش	۵۳	۱۷/۰۴۸	۵۹	۹/۴۴۲	۷/۶۰۶	۰/۴۲۳
۱۳۹۸	فروش	۵۴	۳۷/۵۴۶	۵۸	۱۳۳/۴۸۰	-۹۵/۹۳۴	۰/۴۶۲
۱۳۹۴	سهم بازار	۵۵	۰/۲۰۷	۵۷	۰/۲۷۷	-۰/۰۷۰	۰/۹۲۴
۱۳۹۵	سهم بازار	۵۸	۰/۴۰۲	۵۴	-۰/۴۰۷	۰/۸۰۹	۰/۰۷۹
۱۳۹۶	سهم بازار	۶۰	-۰/۳۵۰	۵۲	-۰/۱۳۲	-۰/۲۱۸	۰/۵۰۷
۱۳۹۷	سهم بازار	۵۳	۰/۴۴۵	۵۹	۰/۲۰۶	۰/۲۳۹	۰/۷۱۰
۱۳۹۸	سهم بازار	۵۴	-۰/۷۲۳	۵۸	۰/۳۵۷	-۱/۰۸۰	۰/۰۶۶
۱۳۹۴	فعالیت‌های عملیاتی	۵۵	-۷/۲۳۴	۵۷	-۵/۲۴۴	-۱/۹۹۰	۰/۷۵۷
۱۳۹۵	فعالیت‌های عملیاتی	۵۸	۳۲/۳۰۰	۵۴	۰/۷۶۶	۳۱/۵۳۴	۰/۴۰۹
۱۳۹۶	فعالیت‌های عملیاتی	۶۰	۳/۲۹۳	۵۲	۳/۵۴۰	-۰/۲۴۷	۰/۹۷۹
۱۳۹۷	فعالیت‌های عملیاتی	۵۳	۱۵/۱۰۸	۵۹	۳/۷۰۹	۱۱/۳۹۹	۰/۲۵۴
۱۳۹۸	فعالیت‌های عملیاتی	۵۴	۱۴/۰۴۳	۵۸	-۰/۲۹۵	۱۴/۳۳۸	۰/۳۲۷
۱۳۹۴	تعداد کارکنان	۵۵	-۰/۰۰۴	۵۷	۰/۰۰۹	-۰/۰۱۳	۰/۶۶۳

سال	متغیر	گروه شرکت‌های دارای گزارشگری مالی متقلبانه		گروه شرکت‌های فاقد گزارشگری مالی متقلبانه		آزمون t مستقل	
		تعداد شرکت	میانگین	تعداد شرکت	میانگین	اختلاف میانگین	سطح معناداری
۱۳۹۵	تعداد کارکنان	۵۸	-۰/۰۰۸	۵۴	۰/۰۰۸	-۰/۰۱۶	۰/۱۵۳
۱۳۹۶	تعداد کارکنان	۶۰	-۰/۰۰۷	۵۲	-۰/۰۱۵	۰/۰۰۸	۰/۵۸۹
۱۳۹۷	تعداد کارکنان	۵۳	۰/۰۰۱	۵۹	۰/۰۱۲	-۰/۰۱۱	۰/۶۱۲
۱۳۹۸	تعداد کارکنان	۵۴	-۰/۰۰۲	۵۸	۰/۰۰۵	-۰/۰۰۷	۰/۶۳۴
۱۳۹۴	ارزش بازار	۵۵	۲۶/۱۰۳	۵۷	۷/۶۳۵	۱۸/۴۶۸	۰/۱۸۱
۱۳۹۵	ارزش بازار	۵۸	۴۷/۶۹۲	۵۴	۳۸/۶۹۹	۸/۹۹۳	۰/۶۸۷
۱۳۹۶	ارزش بازار	۶۰	۲۱/۰۸۹	۵۲	۱۶/۲۶۴	۴/۸۲۵	۰/۶۵۲
۱۳۹۷	ارزش بازار	۵۳	۶۶/۵۰۵	۵۹	۷۰/۴۳۳	-۳/۹۲۸	۰/۷۸۸
۱۳۹۸	ارزش بازار	۵۴	۳۰۹/۷۱۹	۵۸	۵۶۷/۹۶۱	-۲۵۸/۲۴۲	۰/۰۳۵
۱۳۹۴	هزینه سرمایه	۵۵	۰/۶۵۶	۵۷	۰/۸۶۸	-۰/۲۱۲	۰/۶۶۰
۱۳۹۵	هزینه سرمایه	۵۸	۶/۳۶۵	۵۴	۶/۳۰۷	۰/۰۵۸	۰/۹۶۳
۱۳۹۶	هزینه سرمایه	۶۰	۷/۴۰۴	۵۲	۷/۵۳۸	-۰/۱۳۴	۰/۹۲۷
۱۳۹۷	هزینه سرمایه	۵۳	۰/۸۳۸	۵۹	۰/۶۴۱	۰/۱۹۷	۰/۵۹۸
۱۳۹۸	هزینه سرمایه	۵۴	۱/۸۶۶	۵۸	۱/۵۹۰	۰/۲۷۶	۰/۶۳۰

نمی‌شود. بدین ترتیب می‌توان بیان کرد که فرضیه سوم را نمی‌توان پذیرفت.

• فرضیه چهارم

برای آزمون این فرضیه از آزمون t گروه‌های مستقل استفاده شده است. بدین ترتیب که پس از تعیین امتیاز متغیرهای مرتبط با سرمایه فکری برای هر شرکت، اقدام به مقایسه میانگین‌های آنها گردیده است. جدول شماره ۸ بیانگر نتایج کلی این آزمون در مجموع دوره زمانی پنج ساله، یعنی در دوره مالی بعد و به عنوان معیار اصلی مقایسه می‌باشد:

جدول شماره ۸- مقایسه میانگین متغیرهای سرمایه فکری (نمره کل - دوره مالی بعد)

متغیر	گروه شرکت‌های دارای گزارشگری مالی متقلبانه		گروه شرکت‌های فاقد گزارشگری مالی متقلبانه		آزمون t مستقل	
	تعداد شرکت	میانگین	تعداد شرکت	میانگین	اختلاف میانگین	سطح معناداری
سرمایه به‌کار گرفته شده	۲۸۰	-۱/۴۴۵	۲۸۰	۶/۰۶۱	-۷/۵۰۶	< ۰/۰۰۱
سرمایه انسانی	۲۸۰	-۵۵/۱۳۰	۲۸۰	۹۵/۸۹۳	-۱۵۱/۰۲۳	< ۰/۰۰۱
سرمایه ساختاری	۲۸۰	-۱/۹۲۱	۲۸۰	۴/۳۹۹	-۶/۳۲۰	< ۰/۰۰۱
سرمایه فکری	۲۸۰	-۵۸/۴۹۷	۲۸۰	۱۰۷/۵۳۳	-۱۶۶/۰۳۰	< ۰/۰۰۱

متقلبانه، میانگین‌های سرمایه به‌کار گرفته شده، سرمایه انسانی، سرمایه ساختاری و سرمایه فکری، به ترتیب به میزان ۷/۵۰۶، ۱۵۱/۰۲۳، ۶/۳۲۰ و

بررسی تفاوت میانگین‌ها نشان می‌دهد که در گروه شرکت‌های دارای گزارشگری مالی متقلبانه در مقایسه با گروه شرکت‌های فاقد گزارشگری مالی

تمام پنج سال کمتر بوده است که در تمام سالها، این تفاوت از نظر آماری معنادار می‌باشد. همچنین، میانگین سرمایه ساختاری در تمام پنج سال کمتر بوده است که در سه سال آن، این تفاوت از نظر آماری معنادار می‌باشد. میانگین سرمایه فکری نیز در تمام پنج سال کمتر بوده است که در تمام سالها، این تفاوت از نظر آماری معنادار می‌باشد. بر این اساس می‌توان نتیجه گرفت که در شرکت‌های دارای گزارشگری مالی متقلبانه در مقایسه با شرکت‌های فاقد گزارشگری مالی متقلبانه، در میزان سرمایه فکری و اجزای آن، کاهش وجود دارد. بدین ترتیب می‌توان بیان کرد که فرضیه چهارم را نمی‌توان رد کرد.

۱۶۶/۰۳۰ کمتر بوده‌اند و این تفاوت‌ها از لحاظ آماری معنادار می‌باشند. این موضوع بیانگر کاهش در میزان سرمایه فکری و اجزای آن در شرکت‌های دارای گزارشگری مالی متقلبانه در مقایسه با شرکت‌های فاقد گزارشگری مالی متقلبانه می‌باشد. علاوه بر این، جدول شماره ۹، نتایج این آزمون را به تفکیک سال‌های مرتبط با دوره مورد بررسی نشان می‌دهد. نتایج جدول ۹ نشان می‌دهد که در گروه شرکت‌های دارای گزارشگری مالی متقلبانه در مقایسه با گروه شرکت‌های فاقد گزارشگری مالی متقلبانه، میانگین سرمایه به‌کار گرفته شده در تمام پنج سال کمتر بوده است که در تمام سالها، این تفاوت از نظر آماری معنادار می‌باشد. میانگین سرمایه انسانی نیز در

جدول شماره ۹- مقایسه میانگین متغیرهای سرمایه فکری (نمره سالانه - دوره مالی بعد)

سال	متغیر	گروه شرکت‌های دارای گزارشگری مالی متقلبانه		گروه شرکت‌های دارای گزارشگری مالی مستقل	
		میانگین	تعداد شرکت	میانگین	اختلاف میانگین
۱۳۹۴	سرمایه به‌کار گرفته شده	۵۵	۵۷	۰/۰۵۸	-۵/۱۰۷
۱۳۹۵	سرمایه به‌کار گرفته شده	۵۸	۵۴	۶/۳۷۷	-۷/۳۰۸
۱۳۹۶	سرمایه به‌کار گرفته شده	۶۰	۵۲	۶/۷۵۹	-۷/۱۳۴
۱۳۹۷	سرمایه به‌کار گرفته شده	۵۳	۵۹	۶/۷۳۸	-۷/۵۲۴
۱۳۹۸	سرمایه به‌کار گرفته شده	۵۴	۵۸	۱۰/۳۵۱	-۱۰/۵۱۲
۱۳۹۴	سرمایه انسانی	۵۵	۵۷	۳۹/۲۲۸	-۱۸۱/۴۷۱
۱۳۹۵	سرمایه انسانی	۵۸	۵۴	۶۹/۹۱۲	-۱۲۹/۰۰۳
۱۳۹۶	سرمایه انسانی	۶۰	۵۲	۹۳/۳۵۱	-۱۰۵/۸۹۶
۱۳۹۷	سرمایه انسانی	۵۳	۵۹	۱۶۲/۰۸۳	-۲۱۰/۵۶۶
۱۳۹۸	سرمایه انسانی	۵۴	۵۸	۱۱۰/۷۱۷	-۱۲۶/۷۰۹
۱۳۹۴	سرمایه ساختاری	۵۵	۵۷	۳/۷۰۳	-۱۴/۵۵۳
۱۳۹۵	سرمایه ساختاری	۵۸	۵۴	۴/۳۱۸	-۵/۷۷۳
۱۳۹۶	سرمایه ساختاری	۶۰	۵۲	۲/۴۱۹	-۱/۱۰۱
۱۳۹۷	سرمایه ساختاری	۵۳	۵۹	۶/۶۰۸	-۴/۳۲۹
۱۳۹۸	سرمایه ساختاری	۵۴	۵۸	۴/۶۸۶	-۵/۷۳۶
۱۳۹۴	سرمایه فکری	۵۵	۵۷	۴۸/۷۸۷	-۲۰۶/۹۴۱
۱۳۹۵	سرمایه فکری	۵۸	۵۴	۸۰/۶۱۱	-۱۴۲/۰۹۰
۱۳۹۶	سرمایه فکری	۶۰	۵۲	۱۰۲/۵۲۱	-۱۱۴/۱۱۲
۱۳۹۷	سرمایه فکری	۵۳	۵۹	۱۷۵/۴۱۶	-۲۲۲/۴۰۲
۱۳۹۸	سرمایه فکری	۵۴	۵۸	۱۲۵/۷۷۰	-۱۴۲/۹۷۷

۵- بحث و نتیجه‌گیری

گزارشگری مالی متقلبانه برای ذینفعان مختلف مانند سرمایه‌گذاران، نهادهای نظارتی، کارکنان، حسابرسان مستقل و عموم مردم نگرانی‌هایی را ایجاد کرده و پیامدهای مهمی را به همراه داشته است (کاظم^{۵۵}، ۲۰۱۶). بدین ترتیب، گزارشگری مالی متقلبانه موضوع مهمی در اقتصاد بوده و بررسی پیامدهای آن، با وجود سه پیشاینده مشخص (عدم-تقارن اطلاعاتی بین مدیران و ذینفعان، بیش‌سرمایه-گذاری در سرمایه‌های فیزیکی و فکری و آسیب به حسن شهرت شرکت)، بااهمیت می‌باشد (چوی و گیپر، ۲۰۱۹). از سوی دیگر، در اقتصاد دانش‌محور به دانش و سرمایه فکری به‌عنوان عامل اصلی تولید ثروت در مقایسه با سایر دارایی‌های مشهود و فیزیکی جایگاه مهمتری اختصاص می‌یابد (اسمعیل‌زاده مقری و همکاران، ۱۳۸۹). به عبارت دیگر، سرمایه فکری یک جنبه از منابع ضروری برای موفقیت شرکت در اقتصاد مبتنی بر دانش می‌باشد و به خلق ارزش و دستیابی به موفقیت در سازمان‌ها کمک می‌کند. اگر چه در دنیای امروز، دارایی‌های فیزیکی و مالی اهمیت خود را حفظ کرده‌اند، اما اجزای سرمایه فکری مانند دانش و مهارت‌های درست، نام تجاری معتبر، شهرت تجاری خوب، روابط قوی با تأمین‌کنندگان اصلی کالا و خدمات، در اختیار داشتن اطلاعات بازار و مشتریان و فرهنگ نوآوری، سازمان‌ها و بنگاه‌های اقتصادی را از یکدیگر متمایز می‌سازد. سرمایه فکری برای سازمان‌ها این امکان را فراهم می‌کند تا منابع مشهود خود را افزایش دهند. در سازمان‌ها، دارایی‌های فیزیکی، بدون در اختیار بودن سرمایه فکری مناسب، صرفاً اجناسی هستند که می‌توانند در بهترین حالت، بازده متوسطی داشته باشند. شناسایی و مدیریت درست سرمایه فکری، بطور فزاینده‌ای به شکل شاخصی کلیدی برای متمایز کردن واحدهای اقتصادی در سطوح موفق، در حد وسط و ناموفق درآمده است (همتی، ۱۳۹۲؛ به نقل از مار^{۵۶}، ۲۰۰۳). بر این اساس، در این پژوهش به بررسی پیشایندهای گزارشگری مالی متقلبانه و پیامدهای آن بر سرمایه فکری شرکت‌ها پرداخته شده

و نتایج حاصل از آزمون فرضیه‌های آن، همراه با مقایسه این نتایج با نتایج پژوهش‌های پیشین به شرح ذیل می‌باشد:

• فرضیه اول

نتایج آزمون فرضیه اول نشان داد که میانگین امتیاز افشا اطلاعات در هر دو مقطع زمانی، یعنی در دوره مالی قبل و دوره مالی جاری، در گروه شرکت‌های دارای گزارشگری مالی متقلبانه، به طور معناداری کمتر از گروه شرکت‌های فاقد گزارشگری مالی متقلبانه است. بر این اساس می‌توان نتیجه گرفت که در شرکت‌های دارای گزارشگری مالی متقلبانه در مقایسه با شرکت‌های فاقد گزارشگری مالی متقلبانه، در دوره مالی قبل و دوره مالی جاری، میزان عدم-تقارن اطلاعاتی بیشتری میان مدیران و ذینفعان وجود دارد. در این زمینه، بررسی نتایج پژوهش‌های پیشین در مورد تأثیر عدم-تقارن اطلاعاتی بر گزارشگری مالی متقلبانه، نتایج مشابهی را نشان می‌دهد. برای مثال، وارفیلد و همکاران (۱۹۹۵) بیان کردند هنگامی که عدم-تقارن اطلاعاتی زیاد است، بروز پدیده گزارشگری مالی متقلبانه تسهیل می‌شود. باربریز و تالر^{۵۷} (۲۰۰۳) اعتقاد دارند شرکت‌هایی که عدم-تقارن اطلاعاتی را کاهش و کیفیت افشای اطلاعات را به طور مستمر افزایش می‌دهند، دسترسی به اطلاعات نامطلوب را کاهش می‌دهند. اسکات^{۵۸} (۲۰۰۶) نیز بیان نمود که در صورت وجود عدم-تقارن اطلاعاتی است که مدیریت می‌تواند به منظور بهبود جبران خدمات و اعتبار خود و بهبود نسبت‌های مالی، صورت‌های مالی را مغرضانه دستکاری کند. علاوه بر این، پوتری و ایرواندی^{۵۹} (۲۰۱۶) نشان دادند که عدم-تقارن اطلاعاتی، همراه با عوامل دیگری مانند میزان اثربخشی کنترل‌های داخلی، سیستم جبران خدمات، میزان پایبندی به قوانین حسابداری و اخلاق مدیریت، تأثیر مهمی بر موضوع تمایل به گزارشگری مالی متقلبانه دارند. همچنین، عبدالغفور و همکاران^{۶۰} (۲۰۱۹) نتیجه گرفتند که با افزایش عدم-تقارن اطلاعاتی، گزارشگری مالی متقلبانه نیز افزایش می‌یابد.

• فرضیه دوم

نتایج آزمون فرضیه دوم نشان داد که فراوانی شرکت‌های دارای بیش‌سرمایه‌گذاری در هر دو مقطع زمانی، یعنی در دوره مالی قبل و دوره مالی جاری، در گروه شرکت‌های دارای گزارشگری مالی متقلبانه، به طور معناداری بیشتر از گروه شرکت‌های فاقد گزارشگری مالی متقلبانه است. بر این اساس می‌توان نتیجه گرفت که در شرکت‌های دارای گزارشگری مالی متقلبانه در مقایسه با شرکت‌های فاقد گزارشگری مالی متقلبانه، در دوره مالی قبل و دوره مالی جاری، تعداد شرکت‌هایی که دارای بیش‌سرمایه‌گذاری هستند، بیشتر می‌باشد. در این زمینه، بررسی نتایج پژوهش‌های پیشین در مورد رابطه بین بیش‌سرمایه‌گذاری با گزارشگری مالی متقلبانه، نتایج مشابهی را نشان می‌دهد. برای مثال، پین‌هیرو^{۶۱} (۲۰۰۸) بیان کرد زمانی که گزارشگری مالی متقلبانه مد نظر مدیریت می‌باشد، وی انگیزه‌هایی برای بیش‌سرمایه‌گذاری دارد. مک‌نیکولز و استابن (۲۰۰۸) نیز دریافتند که مدیران در شرکت‌های دارای گزارشگری مالی متقلبانه، بیش از سرمایه خود، سرمایه‌گذاری می‌کنند و ممکن است در راستای تقویت این برداشت از شرکت، اقدام به استخدام بیش از حد کارکنان نمایند. همچنین، کومار و لانگ‌برگ^{۶۲} (۲۰۰۹) دریافتند که گزارشگری مالی متقلبانه یکی از پیامدهای مهم عدم کارایی سرمایه‌گذاری (سرمایه‌گذاری بیشتر از حد و سرمایه‌گذاری کمتر از حد) است. علاوه بر این، کدیا و فیلیپون (۲۰۰۹) بیان نمودند که مدیران می‌توانند در طی دوره‌های گزارشگری مالی متقلبانه، اقدامات عملی مانند بیش‌سرمایه‌گذاری در سرمایه‌های فیزیکی و انسانی انجام دهند.

• فرضیه سوم

نتایج آزمون فرضیه سوم نشان داد که بین میانگین‌های مرتبط با متغیرهای آسیب به حسن شهرت شرکت در دوره مالی بعد، در بین گروه شرکت‌های دارای گزارشگری مالی متقلبانه و گروه شرکت‌های فاقد گزارشگری مالی متقلبانه از لحاظ

آماری تفاوت معناداری وجود ندارد. بر این اساس می‌توان نتیجه گرفت که گزارشگری مالی متقلبانه باعث به‌وجود آمدن تفاوت در ایجاد آسیب به حسن شهرت شرکت در شرکت‌های دارای گزارشگری مالی متقلبانه و شرکت‌های فاقد گزارشگری مالی، در دوره مالی بعد نمی‌شود. در این زمینه، بررسی نتایج پژوهش‌های پیشین در مورد ایجاد آسیب به حسن شهرت شرکت بر اثر گزارشگری مالی متقلبانه، نتایج متفاوتی را نشان می‌دهد. برای مثال، کارپوف و همکاران (۲۰۰۸) دریافتند که در صورت فاش شدن تقلب، شرکت‌ها حدود ۲۹٪ ارزش سهام خود را از دست می‌دهند که ۸۸٪ این کاهش مربوط به آسیب به حسن شهرت شرکت است. عبدالغفور و همکاران (۲۰۱۹) نیز دریافتند که گزارشگری مالی متقلبانه به حسن شهرت شرکت‌ها خدشه وارد می‌کند و عدم اطمینان را در بازار سرمایه افزایش می‌دهد. همچنین، چوی و گیپر (۲۰۱۹) بیان کردند زمانی که مدیران تصمیم به ارائه گزارش نادرست می‌گیرند، ممکن است انتظار رود که عواقب این موضوع تنها گریبانگیر آنها باشد؛ اما این سوءرفتار مدیران می‌تواند بر همه ذینفعان تأثیر داشته باشد. در هر حال، علت تفاوت در نتیجه این فرضیه با نتیجه مورد انتظار و همچنین نتایج پژوهش‌های پیشین، به احتمال زیاد مربوط به این موضوع است که در ایران بر خلاف کشورهای توسعه‌یافته، سازمانی رسمی برای تهیه و ارائه آمار و اطلاعات مرتبط با بروز تقلب و معرفی شرکت‌های دارای گزارشگری مالی متقلبانه وجود ندارد؛ در نتیجه، به حسن شهرت این شرکت‌ها به صورت رسمی و گسترده، خدشه وارد نشده و ذینفعان اصلی مانند مشتریان، کارکنان، سرمایه‌گذاران و اعتباردهندگان از وقوع گزارشگری مالی متقلبانه توسط شرکت بی‌اطلاع بوده و عکس‌العمل مناسبی در مناسبات خود با شرکت از خود نشان نمی‌دهند.

• فرضیه چهارم

نتایج آزمون فرضیه چهارم نشان داد که میانگین‌های سرمایه به‌کار گرفته شده، سرمایه انسانی، سرمایه

پیشنهاد می‌گردد نسبت به ایجاد سازمانی مستقل و دارای قدرت و اختیارات کافی، اقدامات لازم را صورت دهند.

(۲) با توجه به اینکه اکثر بندهای گزارش‌های غیرمقبول حسابرسی شرکت‌ها مصداق بارز گزارشگری مالی متقلبانه هستند، به استفاده-کنندگان اطلاعات مالی پیشنهاد می‌شود که به گزارش‌های حسابرسی شرکت‌ها توجه بیشتری نموده و در صورت مشاهده این نوع بندها، شرکت مورد نظر را از لحاظ ریسک گزارشگری مالی متقلبانه، دارای ریسک بالا تلقی نموده و در تصمیم‌گیری‌های خود این موضوع را مد نظر داشته باشند.

(۳) با توجه به وجود رابطه مثبت و معنادار بین شاخص‌های اندازه شرکت و رشد کارکنان و نسبت‌های مالی بازده دارایی‌ها و اهرم مالی با شرکت‌های دارای گزارشگری مالی متقلبانه، به استفاده‌کنندگان اطلاعات مالی پیشنهاد می‌گردد که در صورت برخورد با این موارد، شرکت مورد نظر را از لحاظ ریسک گزارشگری مالی متقلبانه، دارای ریسک بالا تلقی نموده و در تصمیم‌گیری‌های خود این موضوع را مد نظر داشته باشند.

(۴) با توجه به امتیاز افشای کمتر و در نتیجه وجود عدم‌تقارن اطلاعاتی بیشتر در بین شرکت‌های دارای گزارشگری مالی متقلبانه در مقایسه با شرکت‌های فاقد گزارشگری مالی متقلبانه، به سازمان بورس و اوراق بهادار پیشنهاد می‌شود که سازوکارهای مناسب‌تری در زمینه الزامات مرتبط با افشای اطلاعات توسط شرکت‌ها در نظر بگیرد و با تشکیل هیأت تخصصی رسیدگی و تعیین جرائم گزارشگری مالی متقلبانه، زمینه پیشگیری و برخورد با آن را فراهم کند.

ساختاری و سرمایه‌فکری در دوره مالی بعد، در گروه شرکت‌های دارای گزارشگری مالی متقلبانه، به طور معناداری کمتر از گروه شرکت‌های فاقد گزارشگری مالی متقلبانه است. بر این اساس می‌توان نتیجه گرفت که در شرکت‌های دارای گزارشگری مالی متقلبانه در مقایسه با شرکت‌های فاقد گزارشگری مالی متقلبانه، در میزان سرمایه‌فکری و اجزای آن (سرمایه به‌کار گرفته شده، سرمایه انسانی و سرمایه ساختاری) در دوره مالی بعد، کاهش وجود دارد. در این زمینه، بررسی نتایج پژوهش‌های پیشین در مورد پیامدهای گزارشگری مالی متقلبانه بر سرمایه‌فکری شرکت، نتایج مشابهی را نشان می‌دهد. برای مثال، شراند و زچمن (۲۰۱۲) بیان کردند که شرکت‌های متقلب می‌توانند با خوش‌بینی مغرضانه، سود را دستکاری کنند و در پی اقدامات آنها در راستای انجام این رفتار مغرضانه، ذینفعان ممکن است دچار شوک شوند. در تمام این شوک‌های شدید، پیامدها برای سرمایه‌فکری شرکت‌ها قابل توجه است. همچنین، کدیا و فیلیپون (۲۰۰۹) بیان نمودند زمانی که سرمایه‌گذاری شرکت در سرمایه خاص انسانی بهینه نباشد، سرمایه انسانی و به تبع آن سرمایه‌فکری شرکت از دست می‌رود. علاوه بر این، چوی و گیپر (۲۰۱۹) نیز از دست رفتن سرمایه خاص انسانی شرکت را نوعی فرار مغزها تلقی نمودند که برای انجام همان کارها به کارکنان جدید بیشتری نیاز است. جووانوویچ (۱۹۷۹) نیز دریافت که این سرمایه خاص انسانی، در هنگام جابجایی کارکنان، ارزش خود را از دست می‌دهد. همچنین، چوی و گیپر (۲۰۱۹) بیان کردند که گزارشگری مالی متقلبانه می‌تواند علاوه بر درگیر کردن مدیران موجب پیامدهای قابل توجهی برای سرمایه‌فکری شرکت، به‌ویژه سرمایه انسانی و سرمایه رابطه‌ای (مشتری) آن شود. بدین ترتیب پیشنهادهای مبتنی بر نتایج پژوهش عبارتند از:

(۱) با توجه به اهمیت موضوع تقلب و گزارشگری مالی متقلبانه و عدم وجود سازمانی برای تعیین موارد تقلب و معرفی شرکت‌های دارای گزارشگری مالی متقلبانه، به ارگان‌های نظارتی

شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. حسابداری مدیریت. سال سوم. شماره ۶. صص ۳۲-۴۳.

* پورحیدری، امید و سمیعی‌نژاد، نفیسه. (۱۳۹۴). "بررسی تأثیر ساختار حاکمیت شرکتی بر گزارشگری مالی". سیستم مدیریت. سال چهارم. شماره ۶. صص ۵۳-۸۰.

* تاراسی، مجتبی؛ بنی‌طالبی دهکردی، بهاره و زمانی، بهزاد. (۱۳۹۸). "پیش‌بینی گزارشگری مالی متقلبان از طریق شبکه عصبی مصنوعی (ANN)". حسابداری مدیریت. سال دوازدهم. شماره ۴۰. صص ۶۳-۷۹.

* رحمانی، حلیمه؛ رجب‌دردی، حسین و خرمین، منوچهر. (۱۳۹۶). "بررسی تأثیر نظریه عمل منطقی بر تمایل به بروز تقلب در گزارشگری مالی". دانش حسابداری و حسابرسی مدیریت. سال ششم. شماره ۲۴. صص ۱۳۵-۱۴۳.

* رهروی دستجردی، علیرضا؛ فروغی، داریوش و کیانی، غلامحسین. (۱۳۹۷). "ارزیابی خطر تقلب مدیران با استفاده از روش داده‌کاوی". دانش حسابداری. دوره نهم. شماره ۳۲. صص ۹۱-۱۱۴.

* رهنمای رودپشتی، فریدون. (۱۳۹۱). "داده‌کاوی و کشف تقلب‌های مالی". دانش حسابداری و حسابرسی مدیریت. سال اول. شماره ۳. صص ۱۷-۳۳.

* رهنمای رودپشتی، فریدون؛ نژاد تولمی، بابک؛ نیکومرام، هاشم و وکیلی‌فرد، حمید رضا. (۱۳۹۸). "بررسی تمایل به افشاگری تقلب در بین حسابداران بخش خصوصی و عمومی مبتنی بر عدالت رویه‌ای، تعاملی و توزیعی". دانش حسابداری مالی. دوره ششم. شماره ۲۳. صص ۴۷-۷۵.

* ستایش، محمد حسین؛ محمدیان، محمد و مهتری، زینب. (۱۳۹۴). "بررسی اثر تعاملی کیفیت اطلاعات حسابداری و عدم تقارن اطلاعاتی بر عدم کفایت سرمایه‌گذاری شرکت‌های پذیرفته

برای پژوهش‌های آتی نیز، موارد زیر پیشنهاد می‌گردد:

(۱) در این پژوهش برای تفکیک شرکت‌های دارای گزارشگری مالی متقلبان و شرکت‌های فاقد گزارشگری مالی متقلبان از بندهای گزارش حسابرسی به‌عنوان نماینده تقلب در صورت‌های مالی و همچنین از شاخص‌ها و نسبت‌های مالی استفاده شده است. در این زمینه پیشنهاد می‌شود در تحقیقات آتی از روش‌های مختلف داده‌کاوی (مانند قواعد منطق فازی، شبکه عصبی فازی، ماشین‌های بردار پشتیبان و تجزیه و تحلیل متن)، آزمون‌های تحلیلی، مدل رتبه ام بینش و غیره، استفاده گردد.

(۲) در این پژوهش برای اندازه‌گیری میزان سرمایه فکری و اجزای آن از مدل ضریب ارزش افزوده سرمایه فکری پالیک استفاده شده است. در این زمینه پیشنهاد می‌گردد در تحقیقات آتی از سایر مدل‌های سنجش سرمایه فکری استفاده شود.

(۳) بررسی پیشایندهای گزارشگری مالی متقلبان و پیامدهای آن بر پایداری شرکت‌ها.

(۴) بررسی پیشایندهای گزارشگری مالی متقلبان و پیامدهای آن بر عملکرد، انعطاف‌پذیری مالی و ارزش شرکت‌ها.

(۵) بررسی پیشایندهای مدیریت سود و پیامدهای آن بر سرمایه فکری شرکت‌ها.

فهرست منابع

- * احمدپور، احمد؛ عدیلی، مجتبی و ابراهیمیان، سید جواد. (۱۳۹۲). "بررسی رابطه میان عدم-تقارن اطلاعاتی و مدیریت واقعی سود در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران". پژوهش‌های حسابداری مالی. سال پنجم. شماره ۱۸. صص ۱-۱۲.
- * اسمعیل‌زاده مقری، علی؛ همت‌فر، محمود و زمانیان، علیرضا. (۱۳۸۹). "بررسی ارتباط میان سرمایه فکری و شاخص‌های ارزیابی عملکرد

- شده در بورس اوراق بهادار تهران". پیشرفت‌های حسابداری. دوره هفتم. شماره ۶۸. صص ۷۷-۱۰۶.
- * سجادی، سید حسین و کاظمی، توحید. (۱۳۹۵). "الگوی جامع گزارشگری مالی متقلبانه در ایران به روش نظریه‌پردازی زمینه‌بنیان". پژوهش‌های تجربی حسابداری. دوره ششم. شماره ۲۱. صص ۱۸۵-۲۰۴.
- * عبدلی، محمد رضا و نادعلی، علی اکبر. (۱۳۹۴). "بررسی تأثیر وجود حسابرس داخلی بر کاهش رخدادهای تحریف‌های مالی و قانونی و مالیاتی در شرکت‌ها". دانش حسابداری. سال پانزدهم. شماره ۶۱. صص ۱۷۷-۱۹۲.
- * عرب مازار، علی اکبر؛ صمدی لرگانی، محمود و ایمنی، محسن. (۱۳۹۳). "الماس تقلب و مسئولیت مدیران و حسابرسان در قبال پیشگیری از تقلب". مطالعات حسابداری و حسابداری. سال سوم. شماره ۱۲. صص ۱-۱۵.
- * فرقاندوست حقیقی، کامبیز؛ هاشمی، سید عباس و فروغی دهکردی، امین. (۱۳۹۳). "مطالعه رابطه بین مدیریت سود و امکان تقلب در صورت‌های مالی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران". دانش حسابداری. سال چهاردهم. شماره ۵۶. صص ۴۷-۶۸.
- * قنبریان، رضا. (۱۳۹۲). "حسابداری دادگاهی". حسابداری. شماره ۲۵۸. صص ۲۲-۲۵.
- * محمدزاده، اعظم. (۱۳۹۷). "اثر سیاست پولی بر عملکرد شرکت‌های بورسی با استفاده از شاخص پیوتروسکی و با استفاده از روش GMM پانل دیتای پویا". مهندسی مالی و مدیریت اوراق بهادار. دوره نهم. شماره ۳۴. صص ۲۱۵-۲۳۲.
- * نجم روشن، سعید؛ نصراللهی، زهرا و طباطبایی-نسب، سید محمد (۱۳۹۰). "شناسایی و رتبه‌بندی عوامل موثر بر حسن شهرت شرکت‌های لوازم خانگی". کاوش‌های مدیریت بازرگانی. سال سوم. شماره ۶. صص ۷۵-۱۰۴.
- * وارثیان، کامران. (۱۳۹۲). "رویکرد موثر حسابرسان به تقلب در صورت‌های مالی". حسابرس. شماره ۶۹. صص ۱-۱۱.
- * وکیلی فرد، حمید رضا؛ جبارزاده کنگرلوئی، سعید و پوررضا سلطان محمدی، اکبر. (۱۳۸۸). "بررسی ویژگی‌های تقلب در صورت‌های مالی". حسابدار. سال بیست و چهارم. شماره ۲۱۰. صص ۳۶-۴۱.
- * همتی، هدی. (۱۳۹۲). "ارزیابی عملکرد پرتفوی بر اساس مدل حسابداری سرمایه فکری با استفاده از تحلیل شبکه". رساله دکتری. دانشگاه آزاد اسلامی. واحد علوم و تحقیقات.
- * Anan, E. (2021). "Fraudulent financial statements detection in Indonesian Shariah Bank". Asian Journal of Economics, Business and Accounting. Vol.21. No.3. pp.107-115.
- * Becker, G. S. (1993). "Human capital revisited, Human capital: A theoretical and empirical analysis with special reference to education". 3rd Edition. The University of Chicago press. pp.15-28.
- * Brown, J. & Matsa, D. A. (2016). "Boarding a sinking ship? An investigation of job applications to distressed firms". The Journal of Finance. Vol.71. No.2. pp.507-550.
- * Choi, J. H. & Gipper, B. (2019). "Fraudulent financial reporting and the consequences for employees". Workingpaper. Stanford University. Graduate School of Business.
- * Groyberg, B., Eric Lin, E. & Serafeim, G. (2017). "Does financial misconduct affect the future compensation of alumni managers?". Working paper.
- * Irawan, P. A., Susilowati, D. & Puspasar, N. (2019). "Detection analysis on fraudulent financial reporting using fraud score model". Journal of Accounting and Business. Vol.4. No.2. pp.161-180.
- * Jovanovic, B. (1979). "Job matching and the theory of turnover". Journal of Political Economy. Vol.87. No.5. pp.972-990.
- * Kassem, R. (2016). "Detecting financial reporting fraud: The impact and implications of management motivations for external auditors – Evidence from the Egyptian context". A Doctoral Thesis. Loughborough University. Institutional Repository.
- * Noguchi, Y. (2002). "WorldCom lays off 17,000 workers". The Washington Post. June 29.

یادداشتها

1 Enron
2 WorldCom
3 Agip
4 Parmalat
5 Volkswagen
6 Global Crossing
7 Adelphia
8 Tyco
9 Toshiba
10 Computer Sciences
11 Perols & Lougee
12 Association of Certified Fraud Examiners (ACFE)
13 Wells
14 Anan
15 Awang et al
16 Elliot & Willingham
17 Mung-Ling et al
18 Yu & Rha
19 Ernst & Young
20 Karpoff et al
21 Sadka
22 Desai et al
23 Beatty et al
24 Choi & Gipper
25 Noguchi
26 Dyck et al
27 Sherlizapuat
28 Erickson et al
29 McNichols & Stubben
30 Kedia & Philippon
31 Li
32 Irawan et al
33 Warfield et al
34 Brown & Matsa
35 Lo
36 Schrand & Zechman
37 Wolk et al
38 Verdi
39 Becker
40 Jovanovic
41 Fama
42 Groysberg et al
43 John et al
44 Baghai et al
45 Piotroski
46 Halbouni
47 Chen et al
48 Gaganis
49 Ata & Seyrek
50 Farber
51 Tripathy & Pani
52 Wang et al
53 Feldman et al
54 Pulic
55 Kassem
56 Marr
57 Barberis & Thaler
58 Scott
59 Putri & Irwandi
60 Abdil Ghafoor
61 Pinheiro
62 Kumar & Langberg

- * Tripathy, T. & Pani, B. (2018). "Effect of F score on stock performance: Evidence from Indian equity market". *International Journal of Economics and Finance*. Vol.9. No.2. pp.66-73.
- * Warfield, T. D., Wild, J. J. & Wild, K. L. (1995). "Managerial ownership, accounting choices, and informativeness of earnings". *Journal of Accounting and Economics*. Vol.20. pp.61-91.
- * Yu, S. J. & Rha, J. S. (2021). "Research trends in accounting fraud using network analysis". *Sustainability*. Vol.13. pp.1-26.